

Nemunas

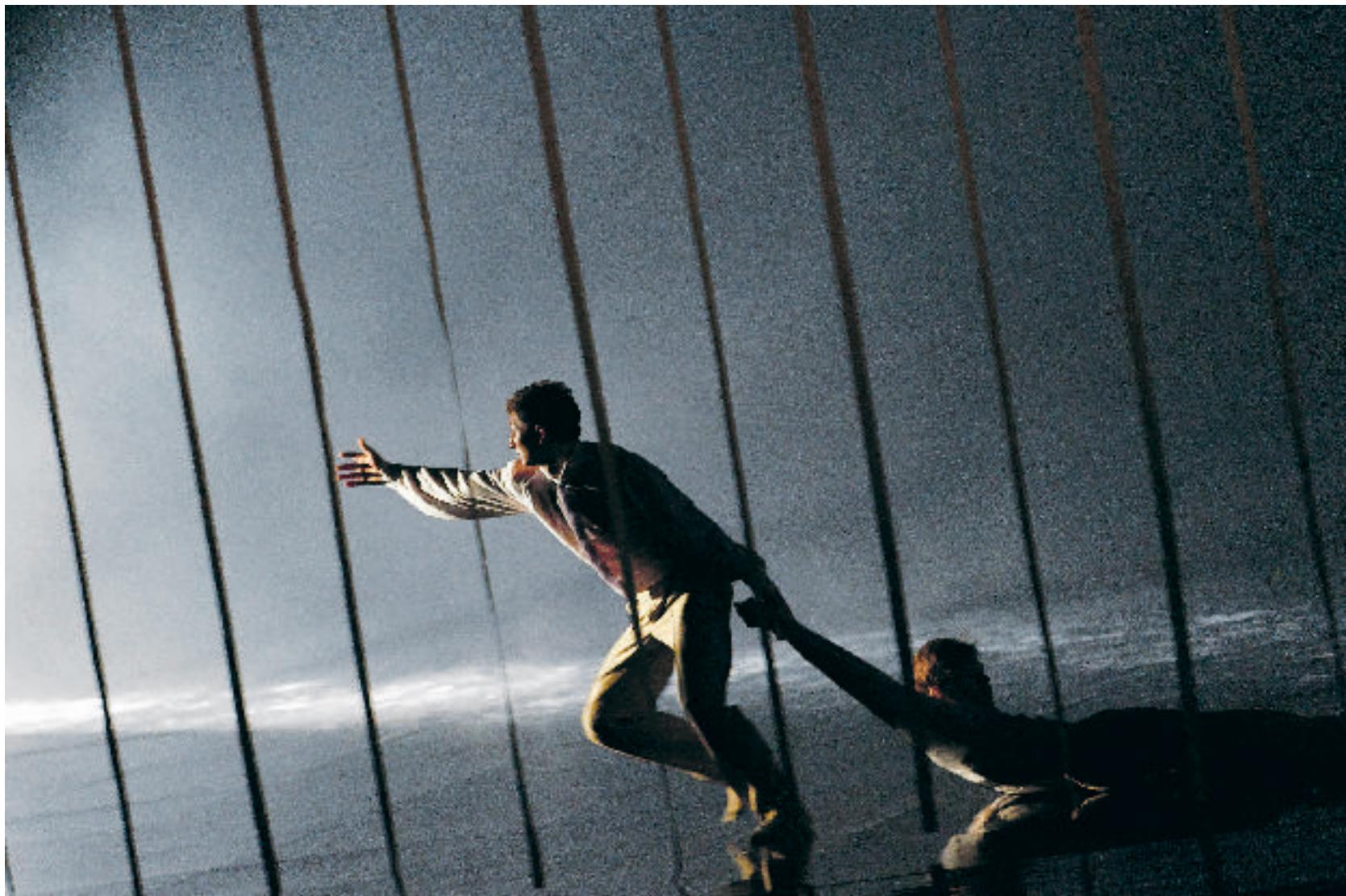
Nr. 22
(871)

2013 m.
birželio 6–12 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Čiurlionis - Genadijus Žukovskis ir Marius Miliauskas.

Baletas Čiurlioniui

16-17 p.

9 770134 314014

Mergina su rože

Sužavėta garsaus poeto viešo pasiodymo,
Mergina prieina prie jo, prie kavinių staliukų leidžiančio
Laisvalaikį;
Savo rankoje laikydama purpurinę rožę,
Neišsivaizduojanti savo gyvenimo be šių gėlių;
Galvoja, kad tą rožę ji atnešė Poetui, ir jis pats
Taip pat mano, ištraukdamas rožę iš merginos
Rankų
Ir pamerkdamas ją taurėje, lygmalai pripiltoje
Dar raudonesnio už rožę^{Vyno;}
Mergina kalba apie meilę poezijai ir skaito
Savo grafomaniškus eileraščius, bet ji jauna ir graži,
Tik rožę pamerktoji vyno taurėje;
Mergina deklaruoja meilę Dievui, iškraipytais
Cituodama vieną iš Jo įsakymų,
Tik rožę pamerktoji vyno taurėje;
Mergina sakosi dainuojanti Katedros chore
Ir skubanti į repeticiją,
Tik rožę pamerktoji vyno taurėje;
Mergina svajoja sutikti savo princą, kaip riteris
Priklaupusi ant trotuaro prieš Poetą,
Tik rožę pamerktoji vyno taurėje;
Mergina sutinka būt pavaišinta dosnaus Poeto,
Bet ji temėgsta sultis, kartais laka pieną,
Tik rožę pamerktoji vyno taurėje;
Mergina iš paties Poeto rankų gauna jo parašytą knyga
su užrašu,
kuriuo Esra Pound'as pamalonino T. S. Eliot'ą
ir kurio vertimą
Težino pats Poetas,
Tik rožę pamerktoji vyno taurėje;
Mergina jau vėluoja į choro repeticiją,
Bet pernelyg ilgai ir karštai atsisveikina,
Tik rožę pamerktoji vyno taurėje;
Merginos neišgąsdina nešvankūs Poeto komentarai,
Jinai kažko dar lükuriuoja,
Tik rožę pamerktoji vyno taurėje;
O, pagaliau jinai prisimena, kad reikia pasiimti
Savo purpurinę rožę,
Tik rožę pasigérus jau;
Ak, mergina apvercia Poeto taurę su vynu, gestikuliuodama
Lyg pasigérus,
Atsiprašydama karštai,
Tik rožę vyno taurėj pamerktoji
Buvo per ilgai.

Mirgėjimas

Gegužės 21 d. 19.30 jaunųjų poetų kūrybos ir dainuojamosios poezių vakaras „Sueiliuotas pavasaris“ Rašytojų klube

Beveik trisdešimt jau septintajį kartą į Rašytojų klubą susirinkusių grojančių ir rašančių jaunuolių dalijosi kūryba, varžydamiesi dėl galimybės pasirodyti Poezijos pavasario baigiamajame renginyje. Kadangi skaityti leista visiems užsiregistravusiesiems, vakaras pirmąkart buvo tokis gausus, iš vieną ilgą eilę subūrės tiek jau matomus, girdimus jaunuolius poetus, tiek išdrįstančius debiuotu. Sprendžiamajį balą turėjės Antanas Šimkus, Aivaras Veiknys ir praėjusių metų varžytuviių laureatas Tomas Norkaitis skatinė kūrėjus neuztrukti, tačiau per porą minučių įsiminti debiutą nelengva. Tradiciniu vadinamas renginys provokavo iš jų žvelgti ne vien rimtai ar reprezentatyviai: pavyzdžiu, Ieva Gudmonaitė skaitė iš palovio išstruktus apdulkėjusius tekstus, o Žilvinas Vingelis grojo seniai neskambėjusias dainas iš ankstyvojo repertuaro. Pro langus skverbiantis vakarą greitai prarijusiai tamsai, eilėraščius skaityti baigiamajame vakare pakvietas Mindaugas Kirkas.

Gegužės 25 d. 12.00 „Naujoji Romuva“ ir „Nemunas“ – poezija kaip bendravimo būdas“ Salovartėje

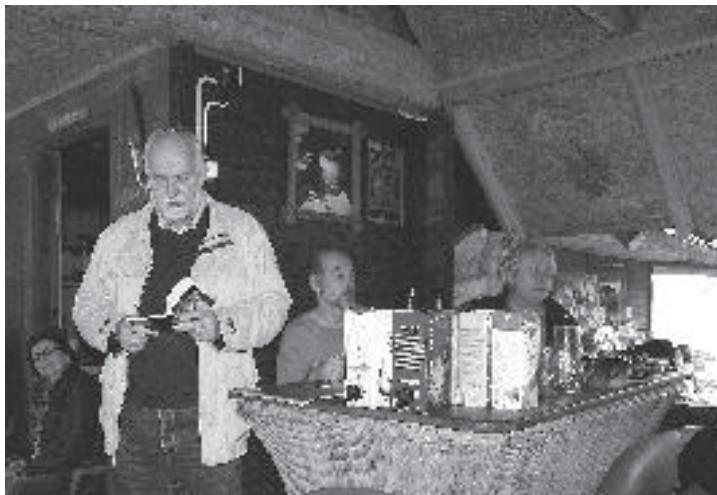
Gražioje Merkio kilpoje, Salovartėje, tradiciškai susitiko dviejų kultūrinių leidiunių – „Nemuno“ ir „Naujosios Romuvos“ – kolektyvai su savo kviestų poetų ir poezių mylėtojų komandomis. Tiesą pasakius, jau seniai neaišku, kurie poetai atstovauja vienam ar kitam leidiniui. Štai kad ir Gvidas Latakas, naujają knygą išleidęs „Naujojoje Romuvoje“, eiles skaitė pasipuošęs firminiais „Nemuno“ marskinėliais. Ir nieko nėra tikresnio nei senos tradicijos: vėl paaukoto vyno per metus īgtelėjusiai eglutei, savo pozicijų niekam neužleidžiantys popietės vedėjai, leidinių redaktoriai Viktoras Rudžianskas ir Andrius Konickis pakaitomis kvietė skaityti poetus (Joną Liniauską, Mindaugą Milašiū-Montę, Daivą Molytę-Lukauskienę, Albiną Galinę, Aivarą Veiknį, Neriją Cibulską, Birutę Grašytę, Vladą Vaitkevičių ir kitus). Per pertraukę, kol garbi komisija skaitė ir vertino anoniminio konkurso eilėraščius (laimėtojai – Ernestas No-reika, Tadas Žvirinskis, Viktoras Gulbinas), buvo kepamos tradicinės dešrelės pasistiprinti. Paskui – vėl eilės. Filosofas, graikų kalbos žinovas Naglis Kardelis sugrąžino prie poezijos ištakų – pasakojo apie Hesiodo „Teogonijų“ vertimą. Vėliau – jaukūs pokalbiai barbenant lietui į pavėsinės stogą, keitimasis naujausiomis knygomis, autografais. Gal tik vienas dalykas liko užmirštas: šiemet niekas neišsimaudė amžinai šaltuose Merkio vandenye. Be perstojo šiurenės lietus taip jaukiai visus suginė ir suglaudė pavėsinėje, kad laikas praėjo nepastebimai greitai, patvirtinės tai, kas pasaikta renginio pavadinime: „Poezija kaip bendravimo būdas.“

Gegužės 25 d. 18.00 Poezijos pavasaris Dainavos seniūnijos parke

Draugystės parkas, kaip ir ipareigoja pavadinimas, turėtų būti neprilygstama susitikimų ir draugystės vieta Kaune. Galbūt todėl čia, netoli Broniaus Zalenos skulptūros „Švelnumas“, ir nuspindė stabtelėti kiaurai lietaus permerktas Poezijos pavasaris. Jis pasitikusiems oro išdai-gų nepaisiusiems Dainavos mikrorajono gyventojams bei iš tolėliau susirinkusiems klausyto-jams renginio vedėjai Aldona Ruseckaitė ir Vidmantas Kiaušas tvirtino, jog tai ne kas kita, o pirmųjų skaitymų naujoje erdvėje krikštas. Be to, prisimintos ir „giliai lietingos“ šio poetinio Lietuvos reiškinio tradicijos. Tokiai žodinei retrospekyvai gana taikliai vizualiai antrino Zenono Baltrušio fotografijų paroda „Poezijos pavasario veidai“ – iš mus iš portretų renginio metu žvelgė 49-erių metų istorijos kelią nuėjusio festivalio laureatai.

Dangus išties krikštijo dosniai. Panašu, kad renginio sumanytojai, arba „krikštatėviai“, – LRS Kauno skyriaus pirmininkas V. Kiaušas ir Dainavos seniūnas Alvydas Malinauskas – tai priėmė kaip palankumo ženklą ir, kas žino, gal ateityje kartu įgyvendins dar ne vieną bendrą idėją.

Nenutrūkstamai ritmingi lietaus tekstai tą vakarą sumišo su nemažo būrelio poetų, aktorių Liubomiro Laucevičiaus ir Petro Venslovo skaitymais, VDU Muzikos akademijos stu-denciu Eglės Kuliešytės ir Danguolės Lingytės gitarų skambesiui bei Faustos Drūlytės flei-tos garsais. Ir, tikėtina, prie visokių netikėtumų bei gamtos „avantiūrų“ pratęs Poezijos pavasaris Draugystės parke pasijuto visai jaukiai.

4 Poezijos pavasaris

Gegužės 27 d. 18.00 „Valanda su poetu Algimantu Mikuta“ Kauno menininkų namuose

„Valanda su poezią“ tapo neeiline „proga progoje“. Atvykusieji į Kauno menininkų namus pasiklausyti Algimanto Mikutos pateko į poezijos skaitymų, virtusius jo naujausios knygos „Keltininkas“ pristatymu ir jubiliejiniu poeto vakaru. Apie leidinių prabilęs Valentinas Sventickas priminė poetą lydintą apibūdinamą frazę „isiutęs protas“. Ji liudija apie kūrėjo pasitelkiamą sąmoną, išmintį, nepaliaujamą pastangą priešintis. Juk ir poetas, kviesdamas pradėti dialogą su perskaitomu negirdėtu tekstu, pabrėžė, kad „Keltininke“ nėra kelioninių eileraščių, o ypač – plukdančių Charono upe. Jų tik jubiliejiškai septyniadasdešimt. Visgi ši vakarą trumpam norisi praminti keltuvu būtiems ir būsiems prisiminimams, šventiškam bendrabūvio džiaugsmui priartinti. Ir visa tai – vos ilgiau nei per valandą.

Gegužės 28 d. 18.00 poezijos skaitymai Juozo Grušo memorialiniame muziejuje

Šių metų almanachas pilnas poetų prisipažinimų, jog įvairiausi literatūriniai festivaliai rašytojams yra beveik būtini kaip galimybė susitikti. O mažieji renginiai juos visiškai nuginkluoja geranoriškai ir naivai pasitikdami. Štai belaukdamos renginio J. Grušo namų muziejininkės spalvingai nudažė tvorą ir joje įrémino gausiai susirinkusius poetus. Margo spalvingumo fone išsirikiavo įvairaus tembro bei tonacijų kūrėjai: vietiniai žaliakalniečiai Edmundas Janušaitis ir Alfas Pakėnas, save dar prisimenantis kaip šio muziejaus budėtojų, aistringai eiles skaitydavusi J. Grušo žentui, o dabar tas pačias ir mums visiems, tyliai Eglė Perednytė, Rimantas Klusas su savo itin kūniska kūryba, po kurios jau niekas nebenor eiti į sceną. Ši kartą situaciją išgelbėjo aktorė Olita Dautartaitė su J. Strelkūnu, D. Kajoku ir V. Mačerniu lūpose. Vėliau jau buvo drąsiau tuomet dar naujosios savo knygos laukusiai Dovilei Zelčiūtei, kuri joje vėl visa panirusi į teatrą, G. Latakui, giedojusiam apie meilę ir mirtį, bei visiems kitiemis poetams. Net prozininkas Petras Venclovas išsiliejo į poetų būrį ir prisiminė savo susitikimus su J. Grušu. Nors griežtas vakaro vedėjas V. Kiaušas mėgino pratinti poetus prie tvarkos ir scenarijaus, jie nelabai klausė ir skaitė tai, ką sugalvojo, bet vakaras dėl to tik pagyvėjo. O aktorius Henrikas Savickis pava karės orą glostė ramia dainuojamaja poezią – sušvelnino blogosios poezijos skonį ir savaip papildė gerąją. Jos ištisė buvo visokios...

Gegužės 29 d. 18.00 poezijos popietė „Žodis ir miestas“ Kauno fotografijos galerijoje.

Šiame renginyje chrestomatinis muzikos ir poezijos duetas buvo sėkmingai išsardytas, ir eiles lydėjo už poetų nuagarą ekrane besikeičianti senoji Algimanto Kunciaus, Romualdo Rakausko bei Romualdo Požerskio miestus fiksavusi fotografija. Ta, kuri anksčiau atrodė labiau dokumentinė, o dabar, laiko konservuojama, – vis labiau meninė. Tokia vakaro idėja kilo ir dėl vis dažniau fotografuojančių poetų, ir dėl meno sričių, taip jautriai gaudančių svarbiausias akimirkas, panašumo. Poetai mėgino skaityti ir kartu sekti, kaip fotografijos susikerta su tekstais, kokias žiežirbas skelia susidurė žodžiai ir vaizdai.

Vakaro vedėja poetė D. Zelčiūtė at-

rinko ne tik fotografijas, bet ir jau išėjusių poetų eileraščius apie miestus, kurie tarsi loterija atiteko kiekvienam savo poezią skaičiusių poetui ir pildė jų eilių pluoštus. Vieniems pasisekė – pavyzdžiu, Skaidriui Kandratavičiui, kuriam Algirdo Verbos eileraštis buvo artimas kaip ir pats autorius, kitiemis – visai ne, kaip, pavyzdžiu, A. Ruseckaitei, kuriai ir senųjų miestų vaizdai atrodė tolimi, ir Marcelijaus Martinaičio eileraštis svetimas. Visai žavu, jog tokiuose jaukuose, kameriniuose renginiuose, kai susirenka vos saujelė žmonių, net dalyvaujančių menininkų nuotaikas ir skleidžiamas vibracijas nesunku sugaudyti. Be jau minėtų poetų, vakare skaitė V. Kiaušas, kuriam vis dar nesisekaapti tikru miestiečiu – ištisies sunku, kai taip išsijuosęs senoviškų dalgių šienaujį Kauną; G. Latakas, su poete Sara Poisson pristatę savo naujojo kūrinio – eilių romano – išstrauką; V. Rudžianskas, kuriam eilių pasirinkimą padiktavo pirmiausia perskaitytas Sigito Gedos eileraštis, ir kiti.

Poezijos pavasaris 5

Gegužės 31 d. 14.00 popietė „Poezija ir varpai“ Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje

Šiakart varpai ir poezija skambėjo daugiausia susirinkusiems gimnazistams. Poetai Erika Drungytė ir V. Kiaušas paskatinė juos išgirsti tuos poetus, kurių raidės sugulūsios vadovėliuose, iš arčiau pristatyti kiekvieną kūrėją. O jų skaityti, pasiklausyti kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus karilionu grojamos muzikos atvyko nemažai: Kornelijus Plateliš, Elena Karnauskaitė, Ona Jautakė, Inga Sanakojevaitė, N. Cibulskas, Vytautas Kazla, Julius Žėkas, Janina Survilaitė. Skaitymai sodelyje skambėjo ir tarmiškai (Regina Katinaitė-Lumpickienė) bei įvairiomis kalbomis (Heather H. Thomas (Šveicarija), Anna Auzina (Latvija), Rimas Užgiris, Kerri Shawn Keys), dėmesio skirta etninei, istorinė savimonė aktualinanciąi poezijai (Eglė Juodvalkė, Sigitas Birgelis). Benediktas Januševičius, rengini baigęs šmaikščiu eilėraščiu apie tyč, vis dėlto jos neatnešė – gimnazistai ne vien plojo, bet ir nesidrovojo užmegzti pokalbio su patikusių tekstu autoriais.

Gegužės 31 d. 18.00 poezijos pavasario 2013 laureato vainikavimas ir literatūros vakaras Maironio lietuvių literatūros muziejaus sodelyje.

Didžiujų, svarbiausių festivalių renginių nuo taiką labai sunku nuspėti ir įvardyti. Jų reprezentatyvumas nuplauna visus įmanomus jausminius kodus ir palieka mus stebeti išorinio vyksmo. Tačiau šiaisiai metais Kaune vis dėlto įvyko tai, ko neįmanoma pamiršti, – atslinko didelis ir juodas debesis, apskarstęs žaibais, ir natūra nušlavė kultūrą. Taip ji, visai nepaisydama Lietuvos televizijos transliacijos, iki smulkmenų sustyguoto scenarijaus, nutraukė renginio uodegą ir visus suvijo po muziejaus stogu. Tačiau svarbiausioji karūnuotoji dalis spėjo sėkmingai praeiti. Jau buvo nuskambėjęs Maironis, šių metų laureatės Tautvydos Marcinkevičiūtės kaklas nusvarintas sunkaus ažuolo lapų vainiko už pelnytą Maironio premiją. Poetei vos prieš savaitę įteikta Salomėjos Nėries premija, o vakaro metu apdovanojimą įteikė ir dienraštis „Kauno diena“. Greitaeigis Laiko liftas kelia tikrai auksčiai... Ir sij kartą visiškai pozityvia prasme.

Šiaisiai metais neujučiomis žvalgomės į ateinanciuosius, nes ten jau laukia Kristijono Donelaičio 300-ųjų gimimo metinių minėjimas ir jubiliejinis 50-asis Po-

eziųjų pavasaris. Tačiau apibendrinti praėjusius, gal ir ne tokius derlingus, kaip norėtusi, literatūrinius metus tenka jau dabar teikiamomis premijomis ir užkulisinėmis apkalbomis. Maironio sodelyje, kaip iprasta, eiles keitė apdovanojimai, o juos lydėjo Gražvydo Kardoko pučiamujų garsai.

Pernai įsteigta Poezijos kritikos premija šiomet atiteko net trims jauniesiems literatūrologams. Buvo apdovanoti įsimintiniausi kultūros leidinių autorai: Neringa Butnoriūtė, Vainius Bakas ir N. Cibulskas. Lipšnus ir murkiantis „Nemuno“ katinas iškeliao į „Poezijos pavasario 2013“ almanacho debutantės poetės I. Sanakojevaitės namus. Purus ir minkštasis, beveik kaip tas katinas, čiužinys atiteko darbščiam Poezijos pavasario ir kitų literatūrinų renginių metraštininkui B. Januševičiui, kad kartais ir jis galėtų pailsėti. Kauno rajono meras Valerijus Makūnas pasveikino Vilkijoje intensyviai kuriantį V. Rudžianską. Muziejininkų laureatu tapo A. Pakėnas, o LRS Kauno skyriaus vadovas V. Kiaušas specialiuoju skyriaus prizu pagerbė E. Drungytė. Leidinio „Seimininkė“ vyr.

redaktorė Dalia Juškienė apdovanojimą įteikė poetui G. Latakui, o R. Klusas, išleidęs knygą ironišku pavadinimu „Nepremijuotas – ne žmogus“, vis dėlto premijuotas buvo. Tuo pasirūpino „Kauno spauda“.

Skaudžiausia, kad žvelgiant atgal tenka suskaičiuoti ir praradimus. Eilėmis buvo prisiminti amžinybėn išėjėj poetai: Stasys Stacevičius, Marcelijus Martinaitis ir literatūros klasikai.

Poetai suvažiavo iš Nidos, Lenkijos, Šveicarijos ir net Amerikos, kitiems nereikėjo taip toli keliauti. Tačiau geografiniai plotai ši kartą buvo žymimi ne tik tokiu būdu, bet ir prisimenant lietuviškas tarmes. Jei tik kuris poetas dar geba poezijoje iššokti iš bendrinės kalbos, jo ir buvo prašoma paškaiti taip, kaip tėvai ir seneliai kalbėjo.

Sunku susigaudyti, ką dar matė ir girdėjo renginio žiūrovai, o ką jau nusinešė osiantys vėjai. Savo kilnią misiją poetai stojiskai atliko net negailėstingo lietaus plaunami, o i muzieju suguzėjė žiūrovai dar mėgino pagauti bent vieną kitą atsitiktinai atsklidantį poetinį žodį, tarsi jie būtų kokie išalkusiems krintantys šventumo trupiniai.

„Nemuno“ informacija
Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS, Zenono BALTRUŠIO nuotraukos

6 Kūryba

Tomas TAŠKAUSKAS

sąskaitos

atminties piniginejė
geležinės jausmo monetos
smulkūs vilties pinigėliai
sąskaitos, bilietai
kieno bilietai, niekur
nerandu nei vardo
nei adreso
tu, kas jį išdavė
(išdavikai turi įproti – slėptis)

slapčia nuo savęs
čia nešiojuosi Raktą
i dabarties kambarius
kur šarvuotam kalbos seife
guli stambios tylos kupiūros
padengtos amžinybės auksu

tokiom neatsiskaitysi
su išdavikais

bet auk su, auk su
savo išminties atmintim

antras skyrius

ar gali išvaduoti mane nuo mano išvadų laisvės
šiąnakt dievas išnešioja pasenusius kiniškus laik-
rodžius
jie sustoję lyg imperatoriaus armija
pasiruošusi trauktis per ryžių laukus
i Paryžių kur mano vaizduotė dirba puse etato
taigi pusė etato lieka mano namams
i kuriuos šiąnakt dievas atneše
pasenusį kinišką laikrodį
ir padėjo prie durų
kartoju, padėjo prie durų
lyg pakartoto įstatymo knygoj

įsimylėjės geriau suprantu antikinę literatūrą
Didonė rašo laišką Enėjui
skaičiuodami kiek šviesmečių mudu skiria

viemas po kito prarieda
mėlynai liūdesio vagonai
pavasaris – ilgesio kaligrafijos mokytojas
kuo jam atmokėsim, Enėjau?

„dar negreit šiltasis vasaros karas“
pranašauji iš skrendančių paukščių – vienišas aras
„ar matai debesis, jie kaujas“
liejas pilkas jų kraujas
lietaus voratinklis pakimba virš Kauno
vienišas oras

ir mudu
du neveikiantys
saulės laikrodžiai

krikštas

išėjimo knygoj néra parašyta kada išėjau
kad ikonose upės piešiamos buvo
raudonesnės už jūrą jos skyrėsi leisdamos tau
atsispirti nuogam saulės kūnui

„gėsta viskas“ girdėjai kalbant medžius
„viskas gėsta“ girdėjai paukščius jiems atsakant
vienas kito nekrikštijom savo vardus
mes užmiršom užmiršom užmiršome kam tai

šis peizažas – iš jo išbrauktas lietus
šitas kelias – išplėštas iš šventraščio lapas

saulė švietė už kampo
namas buvo dviaukštis
jo palėpėje rausėsi pelės
ir žaidė šeimyną

mes stebėjome vasarą
rapsuose – miškas ir paukštis
ir paukštis
lyg nejudėdamas skrido

mes stebėjome vasarą
o mūsų jau laukė
mūsų jau laukė
klasikinis rudens paradoksas

auka

rugiai pajus dar
kas yra rugpjūtis
su pjautuvu mėnulio
su vėsa
tu ateini
švytėdama visa
ir aš drebu tarytum senas liūtas
užuodęs auką
namuose
tyla lyg baldai apdulkėje
sena ir išdidi kaip Odisėja
tave ji pasitinka
klausia, kur buvai išėjus
kodėl grįžai

tyla

apakusi nakties šviesa
lyg senas šuo prie tavo kojų gulas
ir žiba ašmenys mėnulio
nes liūtas, liūtas šliauži
taps auka

žiemos miegas

Tau išėjus daiktai į žiemos miegą panyra.
Tarytum apmiršta visa, kas gyva.

Ir mano pirštai, negrabūs, mégina
išikibti į tylą. Ateina vakaras.

Išaušta rytas. Tarytum aklas
krentu žemyn.

Krentu žemyn kaip angelas šviesos
Arba meteoritas. Krentu žemyn.

Krentu. Ateina vakaras.
Šviesa nutyla.

Jausmų ledynmetis.
Neandertaliečio rytas.

svetimautoja

Jn 8, 1-11

dabar niekas tavęs nepasmerks
akmenim neužmėtys
skandintis neveras
tik tuštuma
tuštuma vis plėsis ir plėsis
kino teatruose
klausantis muzikos
bégant ir bégant
tolyn nuo save
su nauju mylimuoju
tuštuma vis sunkės
ir sunkės
kol suprasi
kad geriau būt
sugautai farizieju
negu save
akmenim užmėtyt

tévas

į mane lyg prie starto linijos
renkas prabėgusios dienos ir naktys
jos lyg nartūs žirgai
prakaituoti jų kūnai ir raumenys žvilga
taip norėtum juos glostyt
bet dar mažas esi, dar bijai
ir matai – tévas pančioja žirgą
jį suriša, išitempę jo raumens
rimtas jo veidas, tévas ima
didžiulę iškaitusią geležį
jo aky, juodoje išgaubtoj tarsi stiklas žirgo aky
atsispindi grėsmės pilnas peizažas
tévas ima raudonai iškaitintą idagą
(apie ką jis galvoja dabar
ar nujaučia būsimą skausmą?)
iš léto arteja prie žirgo
tyliai šnara žolė tévui einant
ir merkiasi akys, nes jau žinau
mano dienos išbalusios, naktys pajuodusios
taip pat pažymėtos šiaisiai idagais
bučiniais ir glamonėm
kurių niekada neištrinsiu
(aš bijau amžinybės
bijau, kad nemirs tai
kuo gerai nesuprasdamas deginai
savo ir svetimus kūnus)

atsimerkiu létai
tévas šypsosi, žiūri į dangų
tuo dangum plaukia debesys ramūs
tévas taria létai:

„sūnau, nebijok,
šitaip arklius jų šeimininkai paženklina“

Vytauto PLETKAUS iliustracija

8 Kūryba

Tadas ŽVIRINSKIS

Inkstai

Atsikeliu sutinės. Kaip po rimtų išgertuviai. Deja, esu sutinės dėl nesveikų inkstų. Skausmas naktį pasitraukė tik nuo dviejų „ramybės kokteilių“, t. y. nuo dviejų „Ketanov“ ir keturių „No-Spa“ tablečių. Einu nusišlapinti. Pamatau, kad kentēta ne veltui. Iš pradžių – „smėliuko“ porcija ir tik paskui – skaidrus myžaliukas. Pralinksmėju. Žinau, kad bent iki kitos nakties bus ramu. Viena ranka gremždamas gaktą, kita – sprandą, prieinu prie lango apsidairyti. Gražus oras. Nulijo. Lengvas vėjelis taršo beržų viršūnes, saulė bando nusikloti storą vatinę debesų antklodę. I mane smalsiai spokso kuosa, išitaisiusi ant gatvės stulpo. Kieme tuščia. Senmergė, gyvenanti priešais stovinčiame name, šypsosi dangui. Jos biustas atsiėmės į palangę. Pakeliu ir aš akis nuo jos papū dangop. Giedréja. Po šimts, atskéliau pačiu laiku. Baigiu kasytis. Kuosos nebéra, senmergė tebesišypso. Laikas nusi...

Defekacija daug pasako apie žmogų. *Facebook'*e

atlikau testą, koks esu miręs filosofas. Testas parodė, kad Imanuelis Kantas. Nenuostabu: mudu sieja bendras pomėgis paskaityti tualete. Dažniausiai čia skaitinėju jaunuosius rašytojus, dar dažniau – vietinius. Šūdina proza, o ypač šūdina poezija palengvinia procesą. Antra vertus, jauniesiems literatams darau paslaugą. Kiekvienas žmogus, apsilankęs mano tupykle, būtinai pavarto ten besimėtančias knygas. Kai kurie svečiai net įsimena naujus vardus ir vėliau savarankiskai jais plačiau domisi. Tai-gi jokio pažeminimo ar nepagarbos čia nėra. Vien abipusė nauda. Aaaa...

Duše apninka keista melancholija. Kol nugarą čaižo karsto vandens srovė, kad atsidarytų poros ir išsivalytų lavonu dvokiantys inkstirai, fokusuoju žvilgsni į savo pėdas. Nesu tobulas. Viena jų didesnė už kitą. Juokingiausia, kad tai sužinojau Estijos Tarybų Socialistinėje Respublikoje ir net įsigudrīnau dėl šio defekto apkaltinti niekuo dėtą esątavalynės pramonę. Danų mieste matavausi estiškas basutes ir piktinausi, kad visos kairiosios yra mažesnės už dešinišias. Tėvas žvelgė į mane su pasitikėjimu, net nebandydamas prieštarauti,

kad galbūt mano pėdos nevienodos. Likau be naujų basučių, bet po ketvirčio amžiaus supratau, ką reiškia mylėti savo vaiką, kad ir koks jis būtų. Gal todėl ir apėmė melancholija? Apsisuku. Kvapi dušo želė ir gausios putos sugrąžina į realybę.

Vaizdas pro langą, bandymas Nr. 2. Senmergės nebéra. Staiga nevalingai išsviepiu nuo ausies iki ausies: ant priešais stūksančio namo stogo bučiuojasi porelė. Vėjas plaiusto permatomą merginos šalikelę. Atrodo kaip *copipeist* vaizdelis iš „Titaniko“. Many esama žmogiškumo liekanų (nuosėdų), nes dar džiaugiuosi matydamas laimingus žmones. Kol jaunuoliai mégaujasi vienas kitu, spėju apsirengti ir susišukuoti. Tebesibūčiuoja. Einu kepti kiaušinienės. Pusryčiai greiti ir neskanūs. Daug negazuoto mineralinio. Vaškuolės šešeliuose tupi demnonai ir paslapčiomis spokso. Žinau, kad jie ten, kurgi daugiau bus?

Vaizdas pro langą, bandymas Nr. 3. Kiemas tuščias. Galva – irgi. Kažin, kur gyvena *ego*? Gal mano galvos tuštumoje? Nors dėl to irgi reiktų suabe-

Mažoji etažerė

Tomas DIRGĖLA

Laiškas jaunajai skaitytojai (III)

Labaš, Ema! Atrodo, šimtaš metų špėjo prabėgti nuo paškutiniojo laiško, o praėjo tik penkiašešimt šu puše! Oi, kaip aš čia rašau, bene būsiu persiskaitęs knygų apie Krakatuką pievelę – juk pameni, yra ten tokia Esmeralda Buntė, kuri vis švepluoja ir švepluoja, o aš, lengvai palaužiamas (galbūt todėl ir vedęs), jau ir pats perėmiau šią (ne)linksmą ydą...

Taigi taigi, labas dar syk! Sėdžiu štai virtuve, pro aštunto aukšto langus regiu šalia mano stūksantį tankiai aplapoju si mišką, ausyse čiulba visokiausiu rūsių paukšteliai ir aidi mokinį, spardančių kamuolių stadione, džiaugsmo ir nusivylimu šūksniai. Katinas, parkritęs palei spintelę ant vésių grindų, tik ir šaiposi iš manęs: „Aš sau guli ir visą dieną gulésiu, o tu tai tą rašai, tai – aną...“ Nespėjo jis baigtis iš manęs

juoktis, kai nusinešiau į vonią ir, paleidęs vandenį, išmaudžiau: „Bus tau!“ Dabar guli švarut švarutėlis, tylut tylutėlis kažkur kambario kampe ir džiūsta. Žinos kitą sykį, kaip iš tavo pusbrolio juoktis...

Nors ir prižadėjau, kad šiame laiške išgirsi pamintimą apie tris knygas, bet, īvairių terminų spaudžiamas (tai tokios didžiulės *žnyplės*, pradedančios gniaužti tik tada, kai žmogus ko nors imasi), apsistosiu ties viena, likusią porą palikdamas kitam kartui. Nors, spėju, visai nesistebi, kad kalbu viena, o po kiek laiko darau visai ką kita. Juk mane pažisti – pažadėjės atvežti dėžę saldainių, atvežu keturias, o suteikęs vilties, kad nupirkšiu porciją ledų, nuperku penkias.

Kaip jau supratai iš pirmosios pastraipos, šis laiškas – apie vieną Renatos Šerelytės knygą iš

Krakatukų pievelės gyventojų nuotykių, o tiksliau – apie literatūrinę pasaką „*Krakatukai kosmos*“ (Vilnius: „Alma litera“, 2012), siemet pretendavusią tapti mylimiausia vaikų knyga, bet, deja, nelaimėjusi. Tačiau ar dėl to knyga prastesnė? Žinoma, ne! Ar nuo šiuo metu pro mano langą sklindančio paukščių čiulbėjimo priklauso šio laiško nuotaika? Žinoma, taip! O ar pameni, kas vyko pirmosiose knygose apie Krakatukų pievelę, ir ar žinai, kas apskritai yra tie krakatukai? Ne? Tuomet išsvirik kakavos – mėgstamiausio pievelės gyventojų gérimo – ir gržk toliau skaičytai laiško!

Na, jau? Taip, netgi čia užuodžiu tavo kakavą (tokie jau smarkūs tie dirbtiniai kvapo stiprikliai). R. Šerelytė rašo ne tik vaikams, bet ir vyresniems, baisiai rimtiems *suaugėliams*. Ši au-

joti, mat viena moteris, vedama altruistinio švietėjiško impulso, pasakė, kad mano *ego* daug didesnis už mano... Kodėl ją prisiminiau? Skausmas apvalo, nuoskaudų nelieka. Lieka tik aforizmai. Prisiminsiu ją ne dėl gerų ar blogų darbų, o būtent dėl šio posakio. Atsirūgstu ir einu lauk.

Automobilių aikštélė netoli ese. Garažo nebeturiu. Daug ko nebeturiu. Ačiū likimui, palengvinančiam mano egzistenciją, neapkraunanciam nereikalingais daiktais. Vidiniame kieme stabteliu. Čia auga šermukšnai. Svirbeliai rudenį surenka pri-nokusiu obuolieliu („uogų“) derliu. Sako, šermukšnisapsaugo nuo velnio. Maniau, kad nuo skorbuto... Šiame kieme darausি paranojikas. Atrodo, ištežéle trečiame aukštے tyko manęs ir kaskart, kai einu automobilio, išsoka į balkoną parūkyti. Nemėgstu rūkančių moterų. Jos smirda ir negali gyventi be cigarecių. Nenoriu konkuruoti su nikotinu. Tai man atrodo be galio lėkšta. Dėbteliu į ištežéle, kad nesugalvotų apibarstyti pelenais mano ševeliūros.

Kassyk eidamas pro spalvotus šiukšlių konteinerius susimąstau, kokios valstybés vėliavą puošia šios spalvos. Eilišumas nesvarbu. Mėlyna, geltona, žalia. Prisimenu Saliamono salas, Gaboną, Braziliją, Ruandą, Sent Vinsentą ir Grenadinus. Kažkokia spalvinę egzotika. Apie konteinerius nuolat trinasi praktiški žmonės. Štai ir dabar matau neaišku amžiaus žmogystą neįtiketinai rimtu veidu. Kvapas – dar rimtesnis. Apeinu didelį lankstū.

Automobilių aikštélė – ypatinga vieta. Visi, kurių laikė ar laiko automobilius po atviru dangumi aptvertame plote, su manimi sutiks. Tai ne garažas, kuriame galėtų vienu du su mašina, bet ir ne kiemas, kur mašina paliekama likimo valiai. Čia automobiliai „nakvoja“, čia jie it vaikai darželyje praleidžia laiką, kol jų „mamos ir tėtės“ užsiima savais darbais. Aš lengvai galiu atskirti automobilius, kurie laikomi saugojoje aikštélėje. Tokie būna „socializuoti“. Jie „geranoriški ir draugiški“. Ne psichai iš kiemų ir ne arogantiški mulkiai iš garažų. Viešpatie, kokių kvailycių neprisigalvoji po akmenligės priepluo...

Bilietas budėtojui atiduotas, variklis užvestas. Kol jis šyla, užplūsta galybė minčių. Vairuotojo sėdynė – neįtiketinai gera vieta greitai apmąstyti

dienos planus. Teužtrukau minutę kitą, bet jau žinau, kur ir kaip praleisiu sekmadienį. Pasveikintas erektyvaus *slagbaumo* išsuku į gatvę. Ji veda į greitkelį, greitkelis – į UNESCO saugomą objektą. Lekiu prie Kernavės piliakalnių. Kelias nenuobodus, oras palankus, *mp3* grotuvas garsiai rékia: „Ouuuu-méééé-n!“ Aš dar garsių užbliaunu: „Ouuuu-vū-méééé-n!“ Taip ir važiuoju, dainuoju, nors daina to niekas nepavadintų. Demonai sėdi ant galinio buferio ir linksmai mataruojas kojomis. Kone šeimyninė idilė.

Atvykės nurimstu. Palieku automobilį šešėlyje ir einu į parduotuvę. Ten mane gerai pažista. Kalbuosi su pardavėjomis vietine tarme, į striukės kišenę keliauja alus man ir ledinukai palydai. Viškas kartojasi ta pačia tvarka, todėl mane vietiniai pakencija. Jie žino, kad dabar eisiu ant piliakalnių, paskui – prie upės, vėliau pasimakaluosiu slėny ir po geros valandos ar pusantros grįšiu prie mašinos. O tada dingsiu iš jų miestelio. Iki kito karto, kuris bus velniažin kada. Man vienodai rodo. Atvykciau čia, net jei būčiau nepageidautinas.

Iš akmens iškaltas žydas Mozė stebétinai panasus į lietuvių tautos patriarchą Joną Basanavičių. Jėzus Kristus, prikaltas prie kryžiaus, – be vienos rankos, nors viršuje aiškiai užrašyta: „Jūs – mano rankos“. Už jo staugia geležinis vilkas, panašesnis į šunį iš *blekos*. Dvasinga. Paprastai bažnyčią aplenkia iš kairės pusės, bet šiandien kažkodėl apeinu iš dešinės. Vietiniai *pjokėliai*, taisantys sveikatą ant prieklėčio šalia „Bažnyčios daikto muziejaus“, netikėtai susirūpinā: „Matyt bus pamiršęs kelią žmogus...“ Žmogus. Čia aš – žmogus? Cha-cha. Minu neatstigrėždamas ant didžiausio piliakalnio, sulig kiekvienu žingsniu jaučiu didėjantį gerumą.

Stoviu ant piliakalnio ir kiekviena savo odos pora geriu tylą. Demonai it paklusnūs šunys guli man po kojų. Peizažas – lyg nebylaus kino kadras. Upė teka be garso, ūkas levituoja virš pušynėlio, rasa sustingsta ant blizgios žolės. Jaučiu, kad tuoju tuo imsiu matyti baltojo garnio, sklendžiančio virš salos, akimis. Staiga suskamba bažnyčios varpas, ir nekasdienis potyris išnyksta.

Piktai nusispjaunu. Man varpu skambesys la-

biausiai asocijuojasi su laidotuvėmis. Jau tas paprotys kone pedantiškai fiksuoja atsisveikinimo su vėlioniais vaizdus! Kartą savo kaime radau dvi saldaičių dėžutes, prikimštas laidotuvų nuotrauką. Peržiūréjau visas, bet nepamačiau né vieno pažįstamo veido. Pasirodo, tą šlamštą paliko aplinkui slankiojė silpnapročių internato žmonės, kurie išsilaužavo į neprižiūrimas sodybas ir rinkdavo itin specifinius trofējus. Kodėl jie visą „grobį“ paliko būtent mano senelių name, lieka neaišku. Nuotraukas teko sudegtinti. Nemanau, kad kas nors norėtų jomis išsklijuoti miegamojos sienas. Išgeriu alaus. Sauja ledinukų ant žemės paberta. Laikas leistis prie upės.

Tarp piliakalnių visada pasijuntu maloniai. Iliuzija, ir tiek. Palyda pritariamai palinguoja galvomis. Slénis – daug didesnis, nei atrodo žvelgiant nuo piliakalnių. Jame apstūvaistažoliu. Pasilenkiku ir vardiju: štai kraujažolė, štai placiālapis gyslotis, ana va ciobrelis, o toliau – smėlynėje – šlamučiai su žemuogėm. Yra čia ir bitkreslių, ir viržių, ir ugniažolių, ir didžiažiedžių tūbių – nelygu, kokiu metu laiku užklysi... Ypač gražu, kai visi piliakalniai pasidengia pražyduisiom pavasariniem raktažolėm. Siukštu neskinu šitų augalų, kad ir vaisinių. Pauostau, paglostau, tik žemuogėmis pasilepinu. Kol tupinėju, ieškodamas labiau prinokusiu, laikas ima tekėti lėčiau. Lyg prisitaikydamas prie neskubrios upės tékmės...

Prie upės prieinu neskubédamas, atsargiai žengdamas per spylgiais nubarstyta plotę. Pušynas atskirtas nuo Neries neaukštū smėlėtu skardžiu. Ne visada juo nusileidžiu iki vandens. Dažniausiai atidžiai apsidairau nuo viršaus. Kairėje – sala, dešinėje – dailus upės vingis. Dvelkia ramybė ir susitaikymu. Kiek pabūnu ir, giliai atsidusęs, žygioju atgalios. Kviečiu savo demonus, dūkstančius pievoje. Sa-sa-sa, mano mielieji, gržkite į namučius, gržkite į mano ligotus inkstus. Artėja naktis. Graužkite tą bjaurastį, vadinamą gyvybe. „Kokteiliai“ iš anksto paruošti.

Tolstu nuo upės, o galvoje sukasi vienintelė mintis: noriu matyti baltojo garnio akimis ir ištirpti virš slėnio kaip pievinės lingės sparnų mostas.

Dalbajobas.

torė, dirbusi ir mokyklos bibliotekoje, ir vaikams bei jaunimui skirtuose leidiniuose („Žvaigždė“, „Jaunimo gretos“), pirmają knygą jauniems skaitytojams pavadinimu „Jundos lemtis“ paraše bene prieš šešiolika metų. Netrukus ji buvo pripažinta geriausia tų metų (1997) lietuvių autorių knyga vaikams. Po kiek laiko rašytoja išleido dar vieną knygą, skirtą jaunimui, pasirodė ir eilėračių rinkinys vaikams linksmokui pavadinimu „Eriukas po baobabu, arba Megztinis su uodega“ bei istorija apie „Trenktukę, Liūno vaiką“, prieš kurią dienos šviesą išvydo pirmoji knyga apie Krakatuką pievelę. Dar vėliau – ir likusios šios serijos knygos.

Kaip sako R. Šerelytė, rašanti ir mažiesiems, ir suaugusiesiems, „smagiau kurti vaikams. Nes ne reikia visokių „filosofijų“. Bet tai tikrai nereikiška, kad „smagiau“ yra „lengviau“. Vaikams rašyti ganétinai sunku, nes labai greitai pajuntamas bet koks dirbtinumas.¹ R. Šerelytė išiškinusi, kad rašydamas vaikams „nepasislėpsi už tuščių sąvokų, už nereikalingų žodžių. Nepasisemsi iškvėpimo iš aplinkos ar iš brendžio butelio. Visa tai, kas netikra, kas dirbtina, šioje srityje labai išryškėja.“² Taigi ši autorė vaikams rašo itin atsakingai ir laiko juos lygiateisiais skaitytojais suaugusiesiems. Nors, deja, yra ir tokį vaikų rašytojų, kurių mano atvirkščiai, o jaunasis skaitytojas, krimsdamas tokį autorį *šedevrus*, ne auga ir protinėja, o mažėja ir kvailėja arba, geriausiu atveju, stovi vietoje. Panašiai galvoja ir R. Šerelytė, sa-kydama, kad „netgi labai protinė žmonės kartais nepelnyta nuvertina vaikams parašytus kūri-

nus“³. Ji taip pat mano, kad „leidžiamas daug labai prastų knygų vaikams, ypač poezijos. Nebeliko jokių estetinių, atrankos kriterijų, kas ką nori, tą ir leidžia, ypač jei savomis lėšomis“⁴.

Serią apie Krakatuką pievelés gyventojų nuotykius sudaro ketvertas knygų, knygynų bei bibliotekų vaikų skyriuose pasirodžiusių 2007–2012 m. Tačiau kas gi tie *krakatukai* – kokie nors maži žmogeliukai iš kažkur Indonezijoje stūksančio Krakatau ugnikalnio? O gal jie – milžinai, apgaulingai pavadinti mažybiniai tarsi nykštukų vardais? O gal... Gana spėlioti, nes atsakymą galime sužinoti ir iš pačios autorės lūpų – ji sako, kad „krakatukai – tai tokios raudonos apvalios uogos, gudobelį uogos. Mégau jas valgyti vai-kystėje. Jos labai sveika širdžiai. Vadinome jas „krakatūzais“. Iš čia ir kilo pavadinimas – krakatukai.⁵ O knygas apie „krakatūzų“ pievelę ir jos gyventojų nuotykius R. Šerelytė skiria visiems visiems vaikams, taip pat ir savo vaikystei: „(...) tam metu, kai pati buvau maža ir kiekviena gera knyga man būdavo išvykis.“⁶

Pirmaoji istorija „Krakatukų pievelė“ išleista 2007-aisiais, tais pačiais metais si smėlio spalvos viršeliais aprengta knyga pretendavo tapti geriausia Metų knyga vaikų kategorijoje. Kaip rašoma anotacijoje (turėtum prisiminti – tai trumpas knygos aprašymas jos gale), čia pasakojama apie „(...) nutrūktgalviškus Krakatukų pievelės gyventojų nuotykius.“ Literatūrologė (tokia te- ta arba dėdė, kurių knygas skaito kiek kitaip negu paprastas skaitytojas *neliteratūrologas*) Donata Mitaitė recenzijoje⁷ „Krakatukų pievelė“ pri-

¹ „Interviu su Renata Šerelyte“, <http://www.knyguklubas.lt/index.php?c1=content&tpl=5a64a2526f9588016.61191284>

² „Renata Šerelytė. Laiko portretas su kulką širdyje“, <http://www.tekstai.lt/tekstu-naujienos/3702-renata-serelyte-laiko-portretas-su-kulka-sirdyje>

³ „Rašymas kaip apsėdimas“, <http://gyvenimas.delfi.lt/istorijos/rasymas-kaip-apsedimas.d?id=43861587>

⁴ Ten pat.

⁵ „Interviu su Renata Šerelyte“, <http://www.knyguklubas.lt/index.php?c1=content&tpl=5a64a2526f9588016.61191284>

⁶ Ten pat.

⁷ Donata Mitaitė, „Tešlius, maumas ir piratai“, <http://rubinaitis.lnb.lt/index.php?225434910>

⁸ „Renatos Šerelytės apysaka-pasaka „Krakatukų pievelė“, <http://rubinaitis.lnb.lt/index.php?1425015279>

10 Kūryba

Įsimylėjės savo miestą, jūrą ir gyvenimą

1924 m.

Gegužės 24 d. 17 val. Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitės viešoji biblioteka kvietė į vakarą, skirtą poeto keturvėjininko, pedagogo, astringo buriuotojo Salio Šemerio 115-osioms gimimo metinėms. Renginyje kalbėjo literatūrologas dr. Marijus Šildauskas, rašytojas Juozas Šiksnelis. Dainavo folkloro ansamblis „Kuršių ainiai“ (vadovai Jolita ir Algirdas Vozgirdai). Prisiminimais dalijosi klapėdiškiai, bičiuliai, artimieji. Pristatyta Sigūčio Jačėno parengta dedikacija – kompaktinė plokštėlė „Oj jūrės, burės...“, jau 27-oji iš kolekcijos „Lietuvių aktorių balsai“.

S. Šemerys (tikr. Saliomonas Šmerauskas) gimė 1898 m. gegužės 21 d. Vilkaviškyje. Autobiografi-

joje yra suskaičiavęs, kad pergyveno dvidešimt vieną valdžią ir penkis karus, tarp jų – du pasaulinius. Rašyti pradėjo trečioje klasėje. Pirmieji kūriniai išspausdinti 1914 m. juokų ir satyros laikraštyje „Garnys“ (slapyvardžiu Tadas Mardonius). Vėliau turėjo daug slapyvardžių, bet Salys Šemerys išliko vienam gyvenimui. Pirmasis pasaulinius karas S. Šemerį užklupo Vilkaviškyje, baigusį keturių klasės. Mokslus tęsė gimnazijoje, evakuotoje į Vilnių, iš kur 1915 m. rudenį buvo iševertas į Voronežą. Ten vienas iš mokytojų buvo Jonas Jablonskis. Įspūdį paliko Kazimiero Bügos ir Sofijos Kymantaitės-Ciurilonienės paskaitos. Domėjosি literatūrinėmis srovėmis, ypač simbolizmu ir impresionizmu. 1917 m.

„Aušrinėje“ išspausdintas pirmasis eilėraštis „Auštant“. 1918 m. S. Šemerys, gavęs brandos atestatą, grįžo į Vilkaviškį ir čia porą metų gyveno, privačiai ruošdamas vaikus į gimnaziją. Tarp mokinų buvo ir Salomėja Bačinskaite, būsimoji S. Nėris. 1920 m. S. Šemerys išvažiavo studijuoti į Kauną. Jame susitiko Juozą Petreną seną pažįstamą iš Voronežo laikų, ir vėl atgijo svajonės apie jaunuju literatūrinį judėjimą. Tais pačiais metais susipažino su poetu Kaziu Binkiu, kuris buvo pirmasis jo eilėraščių kritikas ir teisėjas, primygintinai skatinės rašyti. 1921 m., paskirtas tvarkyti dienraščio „Lietuva“ sauvitinį priedą „Sekmoji diena“, S. Šemerys metodiskai atakavo „glotniją poeziją ir jos skaitytojus“,

Laiškas jaunajai skaitytojai (III)

Atkelta iš 9 p.

Antroji knyga „Krakatukų brūžgelyna“ išleista 2008 m. Literatūros kritikės Neringos Mikalauskienės nuomone, ji už pirmają „nei geresnė, nei blogesnė“, tačiau priduria, kad čia galima pasinerti į įdomią ir smagią kelionę su laiminga pabaiga. Šioje krakatukų serijos dalyje pievelė virsta tankiai ir niūriais brūžgelynais su tokiais pat tamsiais personažais, kuriuos Krakatukų pievelės gyventojams teks įveikti patiriant pačių įvairiausių nuotykių.

Trečioji, pavadinta „Krakatukų jūra“, pasirodė 2010 m. ir iškart buvo išrinkta tarp penkių geriausiu Metų knygų vaikams, tačiau *pacios pacios* apdovanojimo negavo. Šioje serijos dalyje Krakatukų pievelė pavirsta jūra, o tada, kaip rašoma anotacijoje, „jau galima laukti visokiausiu „jūriniu“ nuotykių. Rasite čia ir laivą vaiduoklį, ir piratų užpuolių, ir „zuikių“ triume, ir, kas svarbiausia, nenumaldomą nuotykių troškimą...“

Štai ir atkeliavome prie ketvirtosios, 2012 m. parduotuvė, knygynų, bibliotekų ir vaikų kambarių lentynose atsiradusios knygos iš serijos apie Krakatukų pievelę, pavadintos „Krakatukai kosmose“. Tai bene vienintelė *krakatketverto* knyga, kurios veiksmas vyksta ne pievelėje, o kažkur kitur, už jos ribų, šiuo atveju, kaip jau turėtum suprasti iš pavadinimo, – kosmose. Ne tik dėl to, bet ir dėl viršelių mėlynumo šioji išskirkia iš krakatukų serijos knygų, kurios pasižymi neryškiomis gelsva ir žalsva spalvomis.

Vieną kartą Raudonojo molio trobelėje pasidare baisiai šalta ir, vos pažvelgus pro langą, paaiškė-

jo, kad ji „skrije tarp žvaigždžių, giliame ir juodame pasaulyje“ (p. 16) drauge su visais trobelės gyventojais: mandagiujon inteligenčiu Birbindonu, mažu tešliniu žmogeliuku, mandagumu nepasižyminti ir dažnai liežuvio už dantų nenulaikančia Bunte Esmeralda bei bene visą laiką komodos stalčiuje miegančiu ir į delnā telpančiu maumu. Tiesa, netrukus iš kambario kampe stovinčios skrynios išlenda ir kelionės kaltininkas žmogelis, kuris „vilkėjo pilku surdutu ir pats atrodė pilkas, kaip iš pelenų“ (p. 20). Kaipgi, juk žmogelis „gyvas faktų kalba“ (p. 26), o kasdieniškai gyvenančius drąsiai vadina tam siais ir nemokytais – tokie personažai kaip žmogelis ir realybėje visada atrodo pilki. Gerai, kad aš ne toks. Juk ne toks, ar ne? Kodėl tyli? Juk ne toks?! Kelionės pabaigoje pilkai žmogelį pasiima jo dėdė, kuris yra... pelėda, vardu Pitagoras.

Taigi šis penketas su trobele nardo po kosmoso platybes, nusileidamas į pakeliui stūksančias planetas. Atsakau į tau, spėju, kilusį klausimą – ne ne, arklio Dominyko ten nesutiko, nors, žinoma, galėjo, juk ir jis dar visai neseniai lankė planetas. Bet jo ir Raudonojo molio trobelės apsilankymai gana skirtiniai. Nors ką čia dabar lyginsiu. Ir taip nesusi glamtę!

Kiekvienoje planete sutinkama vis naujujų ten gyvenančių veikėjų, dėl to kiekvienas nusileidimas pavirsta nuotykiu. Štai lankydamiesi Ménulyje keiliaunkai susiduria su blynus kepančiu vilkolakiu bei Reksu (tai milžiniškas puodas su ratais, visai neprimenantis tavo turėto Rekso), norėjusiu svečius paversti blynais; Merkurijuje visiems netikėtai užauga sparnai, o vietas gyventojai – kamanės, jūrų

arkliukai, sraigės ir net triušiai (visi jie sparnuoti) – savo valdove dėl dydžio išsirinko trobelę; Veneroje dingsta pilkasis žmogelis ir jo mokinys, kurie surandami sarkofagą prīmenančioje dežėje, o vėliau tenka skuosti nuo milžiniškos gražuolės; praskridusi Saulė, trobelė nusileido Marse, kuriame gyvena Marso spintelės, siūlančios šokolado, ledų ar guminukų (tokios, spėju, ir tu norėtum, o gal net ir aš), nors iš tikrujų jos slepia šios planetos gyvybes, nes turi „apsaugoti gyvybę nuo nemalonumų“ (p. 135); Jupiterje „tvuliavo tirštas nenusakomas spalvos rūkas“ (p. 144), o Jame tai atsirasdavo, tai vėl išnykdavo visokiausiai pavidalai, dar vėliau trobelėn drauge su jos gyventojais grįžo ir mažas vai duokliukas; Saturne Birbindonas vos netampa Gelmių Dvasios kepsniu, bet netrukus, apsiginklavęs kočėlu, jis įveikia alkaną planetos dvasią; Juodojoje sklyje keliaunkinkai pasistiprino drauge su žvaigždynais, o paskui... O jeigu nori sužinoti, kas buvo paskui, užsuk į vaikų arba į savo mokyklos biblioteką, paprašyk šios knygos ir perskaityk – laiko tikrai nepaleisi vėjais!

Beje, kaip visos krakatukų serijos knygos, ši taip pat prasideda ir baigiasi trobelėje geriant kakavą, kavą ar arbata, kurios visose serijose yra tarsi vaistas nuo pykčio ar liūdesio, bei skanaujant Birbindono keptas bandeles ar kitą jo pagamintą skanumyną. Tad eik gerti kakavos, nusipirk bandelę ir pakeliui užsuk į biblioteką! O netrukus ir vėl lauk laisko... Tiesa, kiek kitokio, gal platesnio (apie krakatukų knygas galima papasakoti ir daugiau, daug daugiau), nes tos minėtos žnyplės jau pradeda mane spausti!

Linkédamas nepamiršti atsiversti knygos – tavo skaitantis pusbrolis!

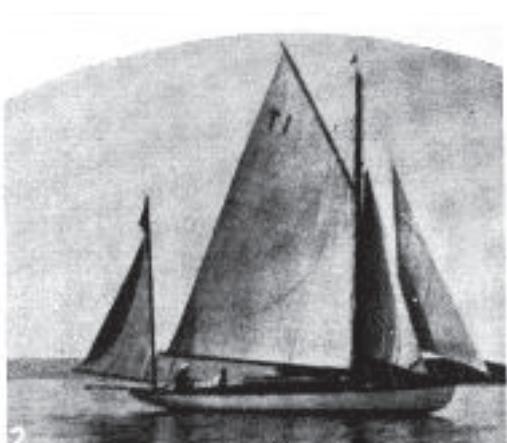
⁹ Neringa Mikalauskienė, „Pasakų knygų ekologija“, <http://rubinaitis.lnb.lt/index.php?-1865870881>

1924 m. pasirodžiusios knygos viršelis.

popularinio moderniajų literatūrą. 1922 m. vasario 16 d. su K. Binkiu ir J. Petreliu paskelbė lietuvių ekspresionistų manifestą „Keturių vėjų pranašas“. Susižavėjęs Vladimiro Majakovskio kūryba, į lietuvių kalbą išvertė eilėraštį „Broliai rašytojai“, kuris išspausdintas pirmajame „Keturių vėjų“ numerelyje. 1924 m., pasirodžius S. Šemerys šesiolikos eilėraščių knygelei „Granata krūtinėj“, bene skandalingiausiam debiutui mūsų poezijos istorijoje, autorius sulaukė „siautėjančios lietuvių literatūros kritikos audros... Itin kandus ir tulžingas buvo B. Sruogos straipsnis „Bare“. Taip pat labai geliamą ir šurkščią kritiką parašė prisiekęs recenzentas A. Jakštėnas. Dar smarkiau purkštavo Pleiryte-Puidienė, Butkų Juozė. Tik J. Tumas-Vaižgantas užsistojo mane“.

S. Šemerys – vienas iš buriavimo sporto Lietuvoje pradininkų. Apie buriavimą pradėjo svajoti 1927 m., kai rašytojo Prano Mašioto sūnaus prikabintas iš Kauno atvyko mokytojauti. „Apsigyventi Klaipėdoje mane, be visa ko, dar viliojo jūrų roman-

1938 m. Jachta „Tegu“ Kuršių mariose ties Nida.

tika. Plaukijant jūromis, fantazijai erdvė – be ribų!“ 1934 m. rudenį iš centrinės vaistinės provizoriaus Kazimiero Mažono nusipirko dvistiebė jachtą „Gulbė“: „Taip, puiki jachta buvo „Gulbė“. Bet tas vardas mane pykino, baisiai nepatiko savoka „gulbė“. Juk tai pelkių ir kūdrų paukštis! (...) Tegu ši jachta neša man ir kitiems tik laimę ir džiaugsmą; tegu jos kelionės būna visados sėkminges; tegu kelionės vandens keliais grūdina mūsų drąsą; tegu stiprina mūsų kūną; tegu šiuo laivu plauks ir jaunuomenė, kad ji pamiltų jūrą ir jūrevystę, kad būtų verta pamaina senesniajai kartai, kuri savo gretose turi tokią drąsių vyrą, tokį puikių jūrevių; tegu ši jachta išdidžiai neša mūsų trispalvę lietuvišką vėliavą; tegu atstovauja mūsų jaunajai Respublikai; tegu meilė Lietuvos dega mūsų širdyse. Ir aš jai daviauvardą „Tegu“.

Po kelių mėnesių „Tegu“ remonto ir atnaujinimo darbų, 1935 m. gegužės 25 d., S. Šemerys išgyvendino seniai puoselėtą svajonę – išplaukė su savo jachta (kapitonas F. Buntinas) į jūrą: „Mane žavėjo didingas jūros horizontas ir bekrastinė toluma.“ Tų pačių metų liepos 3 d. S. Šemerys „Tegu“ (kapitonas A. Patas) ir dar trys Klaipėdos jachtklubo jachtos („Vytis“, „Gintaras“, „Argus“) pirmą kartą atstovavo Lietuvai Baltijos šalių buriuotojų sąskrydyje Švedijos Gotlando saloje ir dalyvavo tarptautinėje regatoje Foriosundas – Ventspilis. Vėliau „Tegu“ daug plaukiojo po Kuršių marias, nusigavo iki Visbio, Stokholmo, Helsinkio, aplankė kitus dides-

nius Baltijos uostus, dalyvavo regatose. 1938 m. S. Šemerys su savo jachta per 22 kelionės dienas aplankė Gdanską, kitus Lenkijos, Vokietijos, Danijos, Švedijos, Latvijos uostus. „Kiekvienas naujas uostas – tai dar nepatirtas jausmas, nepakartojamas atradimas, tarsi vis kita moteris.“

1939 m., susipažinęs per skelbimą laikraštyje, S. Šemerys vedė 23 metais jaunesnę „Klaipėdos krašto aborigenę“ Leoniją Stakelytę iš Katyčių. Prisiminimuose L. Šmerauskienė apie drauge su poetu nugalėjimus 42 metus rašė: „Katas iš mūsų paskelbė, kad trokšta gyvenimo draugo, tegu lieka paslaptyje (...) Bendramė gyvenime stengėmės: 1) gerai vienas apie kitą galvoti, 2) malonai, mandagiai vienas su kitu snekėti, 3) didvyriškai vienas už kitą kovoti.“

Vokiečiams okupavus Klaipėdos kraštą, S. Šemerys perkėlė dirbtį į Vilkaviškį, o prasidėjus karui – į Kybartus. 1944 m. poetą su šeima gyvuliniais vagonais iš Stalupėnų ištremė į Vokietiją. Branderburgo S. Šemerys buvo išsidarbinės techniniu bražytoju firmoje „Verner“. Pasibaigus karui, 1945 m. rudenį, visam laikui grįžo į uostamiestį. Nuo 1946 m. S. Šemerys prisiėjo atkuriant Lietuvos jachtklubą, mokė jaunuosis buriuotojus, teisėjavo varžybose, buvo Klaipėdos kvalifikacinių komisijos narys, Lietuvos buriavimo sporto federacijos garbės narys. Ketverius metus – iki 1949-ųjų – pirmasis Klaipėdos suaugusiųjų gimnazijos direktorius, vėliau iki išejimo į pensiją mokytojavo 1-ojoje vidurinėje, Jūreivystės, amatų mokyklose. Nuo 1957-ųjų vasaros dirbo vien mėgstamą literatūrinį darbą. Kūrė poeziją ir prozą, rinko ir užrašinėjo Klaipėdos krašto padavimus, iš vokiečių kalbos išvertė Mažosios Lietuvos „sakas“ ir legendas, vertė į rusų ir esperanto kalbas savo kūrybą.

1969 m. išleista S. Šemerys poezijos rinktinė „Granata krūtinėj“. Iš 40 eilėraščių tik 15 buvo naujai publikuoti, kiti – pakartoti iš senesnių leidimų. Pasak poeto žmonos, „nors ir kuklutė, mažutė, vyras vis vien jos apimtimi ir apiforminimu buvo patenkintas“. Pasirodžius knygai S. Šemerys nusiuntė į Vilnių Rašytojų sąjungai pareiškimą, kad priimtu ji į narius, bet atsakymo taip ir nesulaukė. „Vyra yra mėginęs šį tą daugiau išspausdinti, yra siuntęs eilėraščių į žurnalų redakcijas, buvo nusiuntęs 35 pasačių rinkinių, kad atspausdintų, bet vis atsisakė... Labai pergyveno, kad taip yra nustumtas į šalį, sagydavo: „Aš gyvenu spaudos draudimo gadynę.“ Tvirtai laikydamasis paties surašytu „12 įšakymų sau“ (vienas iš jų – „Rašyti, kad ir nespausdina“), S. Šemerys niekada nepadėjo plunksnos – toliau eksperimentavo, tėsė jaunystėje pradėtą „kalbos inžinerystės“ darbą, gludino eilėraščių formą. Marinistinių eilėraščių ciklo „Po Baltiją vis“ pratarmėje 1980 m. rašė: „Norėjau parodyti bent dalį sudėtingos poeinės technologijos ir padaryti užuominą į jos reikšmę menui.“

Iškili S. Šemerys figūra buvo įaugusi į Klaipėdos kultūros panoramą. Vertingos jo kelto idėjos dėl miesto literatūrinio muziejaus įsteigimo, senųjų gatvių pavadinimų keitimo. Šmerauskai gyveno H. Manto g. 23 name, šalia I. Simonaitytės bibliotekos. Ten, kur vykdavo jo kūrybos vakarai, dabar saugomas rinkinys iš asmeninio archyvo, kurį po poeto mirties perdavė žmona L. Šmerauskienė. S. Šemerys mirė 1981 m. gegužės 14 d. Vykdant testamente išreikštą valią, palaidotas Karklės kapinaitėse ant jūros kranto. 1996 m. greta vyro atgulė ir poeto našlė. Pagerbiant pirmojo direktoriaus (nuo 1945 iki 1949 m.) atminimą 1998 m. Klaipėdos suaugusiųjų gimnazijai suteiktas Salio Šemerys vardas.

Kadaisė vadintas futuristu, save linkęs laikyti ekspresionistu, šiandieną S. Šemerys, pasak M. Sidlauskė, „suvokiama jau kaip simbolinė literatūrinė neramumų figūra“, anot B. Railos, tai „pagyrimo vertas užsispyrėlis“, o P. Panavo prisiminimuose jis atgyja kaip nesenstantis skeptikas ir eksperimentatorius, „įsimylėjęs savo miestą, jūrą ir gyvenimą“.

1940 m. Vilkaviškyje.

1980 m. Klaipėdoje.

Parengė Nijolė JAČĖNAITĖ
ir Sigutis JAČĒNAS

1938 m. Prie didžiojo stiebo Klaipėdos reide.

12 Kūryba

Tautvydas NEMČINSKAS

Ar namas – tik „mašina gyventi“?

Jeigu demokratija kada nors turės laisvę ir savo Kultūrą, tai architektūra bus jos pagrindas.

Frank Lloyd Wright

Bet kuriam mąstančiam žmogui turbūt savaime suprantama, kad architektūra reprezentuoja vienokias ar kitokias kultūrines visuomenės idėjas. I vientisą teoriją šiuos dalykus kažkada sulydė Oswaldas Spengleris teigdamas, jog įvairių kultūrų stilai atitinkia vis kitas vertybines orientacijas (filosofijos, estetikos, etikos idėjas).

Iš tiesų – vien pažvelgęs (nesu profesionalus architektas), sakykim, i japonų tradicinių pastatų ir vakarietių statinių stogus, iš karto matau skirtumą. Rytietiškas mentalитетas ieško harmonijos su gamta, kartoja jos linijas (daugiašlaičiai, daugia-terasai stogai), o vakarietiškas priešingai – eks-presyviai (ilgesingai, faustiskai!) šauna į amžinybę. Tik – kuo aukščiau! Šis paliginimas – vienas iš daugelio, tačiau akivaizdus: bet kuri kultūra (visuomenė) mąsto skirtingomis formomis.

Vokiečių filosofas Wilhelm Welsch, kalbėdamas apie postmodernizmą, prisi-mena kiek anksciau ne tik idėjų sferoje gyvavusį modernųjį „etapą“. Jis kritikuoja architektūrinį funkcionalizmą, nors tuomet tai buvo naujas tiek bendro kultūrinio mąstymo, tiek architektūros proveržis.

W. Welsch, sutinka, kad XX a. architektūrą formavo demokratinės institucijos, tačiau, teigia jis, buvo nutraukti ryšiai su tradicija, ir viską užvaldė vienodus. Kaip sakė amerikiečių architektas F. L. Wrightas, „industrializacijos procesas iš grėsmės turėjo virsti šansu“. Deja, mes jo neišnaudojom ir nesiémėm pozityvių sprendimų. Nors tam tikrą naują postūmį jis, be abejo, davė.

Zymiausi funkcionalizmo šaukliai buvo Ludwigas Mies van der Rohe („Kurti architektūrą technologinei visuomenei“), Le Corbusier („Namas – tai mašina gyventi“) ir daugelis kitų.

I. Brazilija

Funktionalizmo nelankstumui ir jo estetinės programos siaurumui netrukus atsirado opozicija.

„Emocinės ir meninės išraiškos poreikis iškélé neoekspresionizmo srovę, ieškančią išpūdingų ir veržlių architektūrinių formų (...) Jos pagrindą sudaro ne tiek racionalus apskaičiavimas, kiek plastinė išraiška, emocija ir poetika.“ Taip rašė mūsų architektas Jonas Minkevičius knygoje „Architektūros kryptys užsienyje“.

Vieni pirmųjų šios srovės pavyzdžių yra pie-tų Amerikoje – Brazilijoje. Tai Oscaro Niemeyerio darbai. Jo projektuose akcentas nuo griežtai utilitarinės funkcijos perkeltas į emocinę, pabrėžiant kūrybinę individualybę, originalumo sie-kimą.

Kaip O. Niemeyeriui pavyko įgyvendinti nau-jos ateities miesto – sostinės – viziją? Siekdamas sukurti demokratinį miestą kaip protestą prieš ne-žmoniškajį Niujorką, žiauriają Cikagą, abejingąjį Tokiją, kuriuose dūsta darbininkija, kūrybin-gasis architektas nuėjo per toli – savo projektais jis pralenkė socialinę-politinę tikrovę. Tačiau „re-alus gyvenimas su savo turto ir skurdo kontras-tais persikėlė ir į šį svajonių miestą“. O. Niemeyeris pripažino, jog naujas miestas, sostinė Brazilija, nepateisino jo vilčių – architektūra neiš-sprendė socialinių problemų, nepadėjo transfor-muoti sąmonės...

bė pasipildė 4 mln. kazachų! O svarbiausia – Astanoje jau keleri metai vyksta pasaulinių ir tradi-cinių religijų kongresai. Jie rengiami Taikos ir sutarimo rūmuose – 62 metrų aukščio piramidėje, kurią projektavo Normanas Fosteris, vienas origi-naliausių mūsų dienų architektų. Ar tai nėra siste-minio konstruktivaus planavimo (ir materialiojoje, ir dvasinėje sferose) pavyzdys? Nejučia pa-galvoji – kad kas nors ir Lietuvai įkvėptų panasu-strateginį mąstymą...

III. Kokia mūsų miestų architektūrinė kalba?

Kažin, ar susižavėjė vien ES ekonominėmis, TVF ar Pasaulio Banko diktatūriškai ekspansi-viomis finansinėmis direktyvomis galėsime tap-ti originaliai ir oria valsty-be. Kaip atrodome apsupti „akropoliu“, „maximu“ ir... „užantspauduoti“ Val-dovų rūmais? Kas mus labiau artina prie pažangaus ateities mąstymo ir gyvenimo? Ko gero, tik patys galime atsakyti...

Isivaizduokime save ne ES kontekste (kuriis mums prievarta ir labai abstrakčiai brukamas vietinių politikų), bet pasaulinės architektūros ir konstruktivaus perspektivinių visų kitų sričių planavimo erdvėje. Juk demokratiją kuria ne tik vieno ar kito perrinkto prezidento pasirašyti įstatymai ar partijų mini-malais kvorumais priimti nutarimai. Gal kūrybiškai drąsus, laiką lenkiantys architektūriniai sprendimai kur kas stipriau inspiruotų pažangius ateities poky-cius ir mūsų sąmonėje?

Pavyzdžiui, Gugenhei-mo muziejaus pastato Vilniuje idėja (nesigilinant į neskaidrius finansinius ir kitus aspektus ar į architektūrinį projektą), atrodo, galėtų nutiesti pa-kilimo taką naujoms bendruomenės gyvenimo ir mąstymo formoms. Gal šito tikimės ir iš nesenai pastatytos sporto arenas, „Merkurijaus“ parduo-tuvės pakaitalo, atsirasišančio Kaune, ir daugelio kitų statinių Lietuvoje? (Kažin, kokių demokratinių minčių spektrą spinduliuoja „auksinis“ tualetas prie Kauno pilies ar „stiklainis“ Laisvės alėjoje?) Gal jau laikas mums lavintis ir pažvelgti kiek toliau savo nosies ar pilvo?

Šių „architektūrinų“ asociacijų pabaigoje siū-lyčiau minėto vokiečių filosofo W. Welscho min-ti: „Kiekviena architektūra perskaitoma ir daro po-veikį kaip sociologijos, net, sakytume, kaip filo-sofijos veikalas“...

Kazachstano sostinė Astana.

II. Astana

Visai kitaip šiuo metu plėtojasi Kazachstano sostinė Astana – sakoma, kad tai XXI a. architektūros stebuklas. Šalies prezidentas Nursultanas Nazarba-jevas visuomet garsėjo „tvirtu staburu“. Jo valdy-mo metais įvyko daug pozityvių poslinkių. Pastara-sis – elitinio japonų architekto Kisho Kurokawos sukurtas miestas šedevras (Astanos generalinio pla-no autorius K. Kurokawa neseniai pagerbtas Jungtių Tautų Žaliojo gaublio apdovanojimu už naujojo amžiaus technologinius sprendimus).

Tačiau svarbu ne tik architektūra (nors aplinka lemia ir daugybę bendruomenės skliaudos formų), bet ir dvasinis tautos (visos šalies) lygis. Štai čia Kazachijos prezidentas turbūt nepralenkiamas di-delėje pasario dalyje. Pasirodo, po dviejų N. Nazarbajevo valdymo dešimtmečių klajoklių valsty-

Miglė ir jos smagiosios istorijos

Jeigu mąstytume apie komiksų žanrą Lietuvoje, be abejonių, neišvengtumė temos ir apie ryškiausius jo pavyzdžius. Ko gero, paminėtume ir Miglę Anušauskaitę, kurios istorijos, papasakotos įremintais paveikslėliais, migruoja internetinių ir kultūrinių leidinių erdvėse. Miglės humoras jausmą kas nors periodiškai pagarbina komentuodamas jos kūrybą, o dažnas skaitytojas šias istorijas seká kaip mègstamą serialą. Taigi kalbamés apie juoką, komiksus ir kitus rimtus nerimtus dalykus.

– Miglė, kaip manai, kodél komikų pasaulyje tiek daug vyrių ir taip mažai moterų?

– Dėl to, kad moterų apskritai yra mažiau – jos sudaro tik apie 10 proc. Lietuvos gyventojų. Juokauju, iš tikrųjų neturiu kompetencijos atsakyti, kodél taip yra, bet pamèginsiu paspèlioti.

Gal tai galėtų būti susiję su moters kaip dailiosios lyties atstovės vaidmeniu? Mergaitėms ir merginoms itin dažnai sakoma, kad jos turėtų būti gražios, ir pamokymų, kaip tai pasiekti, yra apsciai. Tiesą sakant, jų tiek daug, kad visų tiesiog neįmanoma aprépti. Mokslo pasaulyje yra daug sričių, apie kurias normalu ko nors nežinoti, o grožio sferoje viskas tarsi privaloma ar bent jau primygintai rekomenduotina. Kalbédamas apie sufijų ritualus arba Krebs ciklą gali suklysti – tave kas nors pataisys, o tu atsakysi: „Na, taip, nežinojau, bet aš juk ir nesu šios srities specialistė.“ Ir tai atrodys normalu. O grožio srityje neįprasta sakyti: „Na, aš nesirūpinu savo nagais, bet tai ir nèra mano darbas.“

Taigi grožis man atrodo susijęs su daugybe apribojimų: nuo priedermés stovéti tiesiai iki nesiraukymo, nuo ribotos gestikuliacijos iki keiksmazodių nevarotojimo. Nemanau, kad komiké negali gražiai atrodyti. Bet apribojimai sudaro papildomų kliucių. Pavyzdžiu, pamègink papasakoti juokingą istoriją grupei žmonių né kartu nenutaisydama veido išraiškos, dèl kurios galėtų atsirasti raukšlių. Profesionalai tai nebūtų sunku. Bet jei anekdotą viešai pasakojti pirmasyk ir tai darydama dar stengies gražiai atrodyti, greičiausiai iš publikos sulauksi tiki mandagių šypsens.

Vyrams apribojimų kiek mažiau, bet jų irgi yra: jei jaunuolis mègina bùti juokingas ir tuo pat metu atrodyti gražus ir fatališkas, jis tikrai bus truputį mažiau juokingas.

– Nesenai teko vartytis rimtus ir bulvarinius tarpukaris Lietuvos laikraščius. Atkreipiau dëmesį, kad juoką kelia antraštés bei temos, bet anekdotai ir karikatūros visiškai nejuokingi. Visa tai veikiausiai galima paaiškinti pasikeitusiu žmonių mentalitetu. O jeigu reikétų apibréžti, ar bùtu galima nusakyti, kas mums dabar kelia juoką?

– O, aš nesenai radau 1973 m. „Šluotos kalendorių“, buvo labai idomu! Dauguma pokštų apie girtuoklius vyrus, neistiukimas žmonas ir piktas uošves. Kiekvieną ménęs idéta po kryžiažodį, kurio atsakymai yra kitame puslapyje (aciu Dievui, nes vargu ar bùciau atspéjusi bent vieną). Klausimų pavyzdžiai: Ką daro šaltakraujiška žmona, lauk-

lengvas stresas. Anksčiau tokioje situacijoje nebuvalo atsidūrusi, todèl nelabai žinojau, ar turéciu smarkiai panikuoti. Véliau tądien susiradau veikiantį odontologijos kabinetą – ten man laikinai ištate dantį ir saké užsirašyti į kliniką – kad galutinai sutvarkytų. Užsirašiau, bet klinikoje galéjo priimti tik po ménésio, o aš turéjau nusipirkusi „Rynair“ bilietą į Vokietiją ir nenoréjau praleisti kelionės. Žodžiu, prasidéjo viena smagiausiai istorijų, kurią kol kas patyriau. Gal kada, jei nepatingèsiu, sukursiu apie tai komiksą.

– Baigei žurnalistikos studijas, dabar, kiek žinau, pašai semiotinius kvadratus Filologijos fakultete. Kaip jautiesi akademinéje aplinkoje? Kokias mokslininkais ir problemomis šiuo metu domiesi?

– Bent jau kol kas semiotika man labai patinka. Visiems sakau: jei nežinote, ką norite studijuoti magistrantūroje, rinkitės semiotiką. Tada žmonės mykia, kad reikia pašaukimo. Gal ir reikia, nežinau.

Žurnalistikoje bakalauro darbą rašiau apie konceptualiąj metaforą, o magistro temą ketinu sieti su kriminaliniais romanais. Kažkada, kai manęs klausdavo, ką noriu veikti gyvenime, atsakydavau, jog rašyti kriminalinius romanus arba iliustruoti mokslo populiarinimo knygas. Smagu, kad bùtent šia linkme vyksta pokyčiai.

– Tavo veidas jau bemaž metus puikuojasi sozialinéje reklamoje. Plakatais gausiai nukabinetos ne tik Vilniaus ir Kauno autobusų stotelés. Kasdien, kai važiuoju į universitetą, tave matau Strazdo, o kai į baseiną – Žemaičių plento stotelėje. Kaip pati jautiesi visur save matydama? Ar žmonės pradéjo atpažinti tave gatvėje?

– Vieną sykį atpažino kažkokis senukas. Šiaip, manau, atpažinti gana sunku, nes mano veidas toje nuotraukoje gerokai nuretušuotas. O ir šuo kasdienybèje atrodo ne visai taip. Taigi kai pamatau savo nuotrauką stotelėje, būna truputį juokinga, bet išsivaizduoju, kad greta stovintys žmonės nesusieja manęs su tuo atvaizdu.

– Koks tavo santykis su Vilniumi? Kaip manai, ar jaunam intelektualiam žmogui įmanoma išgyventi mažame miestelyje, ar tai bùtu savęs „laidojimais“?

– Man Vilniuje patinka. Gal jis ir nèra idealus miestas, bet čia jaučiuosi laukiama.

Dèl išgyvenimo mažame miestelyje – nežinau, galbùt reikétų klausti ne manęs. Tai tikriausiai priklauso nuo žmogaus santykio su tuo miesteliu, su kitaip jo gyventojais.

14 Vilniaus langas

Miglė ir jos smagiosios istorijos

Atkelta iš 13 p.

– Ką sakai žmonėms, kurie klausia, kodėl neemigruoja arba nestudijuojį Vakaru universitete?

– Tą patį, ką ir tiems, kurie teiraujasi, kodėl nelai-kau teisių ir neperku automobilio: „Kol kas nebuvu reikalo.“ Tai tiesa – nesu prieš studijas užsienyje arba automobilių, tiesiog kol kas to neprireikė.

– Nuolat dalyvauji įvairiose komiksų dirbtuvėse ir uolai pieši autobiografinės istorijas, kurias galima sekti tavo tinklaraštyje. Ar gali trumpai nupasakoti „Nemuno“ skaitytojams, kas per dalykas tos komiksų dirbtuvės, kam jos reikalingos?

– Komiksų dirbtuvės – paskata susirinkti ir piešti, kartais apsiribojant viena ar kita tema, technika arba išklausyta patirtimi.

Iš pradžių drovédavausi ten eiti – maniau, visi bus profesionalūs piešėjai ir slapčia juoksis iš manęs, kad nemoku piešti ir kad mano komiksų istorijos kvailos. Tačiau, kaip pastebėjau po poros apsilankymų, arba visi šaipėsi labai slaptai, arba komiksų piešėjų bendruomenė (jei galima taip pavadinti) yra ypac draugiška. Ir tikrai – dažnai dirbtuvėse jaučiuosi kaip kokiam mokyklos būrelyje, kur gali užsiimti mėgsta-ma veikla, trumpai paplepeti su žmonėmis, kurie irgi tą patį veikia pernelyg vieni kitiemis netrukdydami, netgi priešingai – paskatinindami, įkvėpdami.

Gal atrodo, jog per daug idealizuoju tas komiksų dirbtuvės, bet man Jos ištės žadina teigiamas emocijas. Svarbiausia – nereikia bijoti, kad nemoki piešti ar pasakoti istorijų. Juk tam ir dirbtuvės!

– Ko reikėtų, kad būtų galima pasakyti, jog komiksų žanras Lietuvoje išgyvena renesansą?

– Komiksų piešėjų Lietuvoje yra, jie ši bei tą veikia, bendrauja, dalyvauja vieni kitų renginiuose, projektuose. Jei ko trūksta, tai auditorijos: norėtusi, kad užsimiegztų ryšys ne tik tarp pašytojų ir jų draugų, bet ir tarp piešėjų ir skaitytojų. Kad žmonės turėtų mėgstamiausią komiksų autorų Lietuvoje, kad mėgintų ką nors kopijuoti ir kurti nauja ir taip toliau.

Aišku, nemanau, kad visuomenės susidomėjimą komiksais reikėtų kaip nors forsuoti. Gal mes dar patys nelabai žinome, kokiu komiksų leidiniu norėtume papuošti savo svetainę: pokštų knyga apie girtuoklius vyrus ir neišlikimas žmonas ar knyga su vizualiniais formų žaidimais. Pažiūrėti į daug ką gražu, bet kartais tikrai sunku nuspręsti, ką norėtum išsigyti.

– Ir pabaigai – kieno dvasią kvieštumei, jei galėtum dalyvauti spiritizmo seanse?

– Hm, prieš dalyvaudama paskaityčiau apie visokias garsias „neatskleistas paslapčis“, tokias kaip dingusios laivų įgulos Bermudų trikampyje, negyvas neidentifikuotas vyras Australijos paplūdimyje su eilute „Taman shud“ iš „Rubajato“ lagamino kišenėje ir t. t. Ypač būtų gerai rasti tokią paslapčią, kuri sietusi su kokiui lobiu ir būtų labai ižymi, kad ir Gintaro kambarys. Žodžiu, surandu paslapčią, išsikviečiu dvasią žmogaus, kuris buvo itin artimai su ja susijęs, mes viską išstaiškinam, dvasia išeina namo, o aš atskleidžiu paslapčią ir (gal) randu lobį. Aišku, būtų nemalonu, jei ji apie tai nieko nežinotų. Pavyzdžiu, klausiu apie Gintaro kambarį, o davasia sako: „Aha, man irgi įdomu, kur jis dingo.“ Spiritizmo seansas būtų veltui, nebent galėčiau paklausti apie pomirtinį pasaulį apskritai.

Miglės Anušauskaitės komiksai: <http://ihaventeeth.com/>

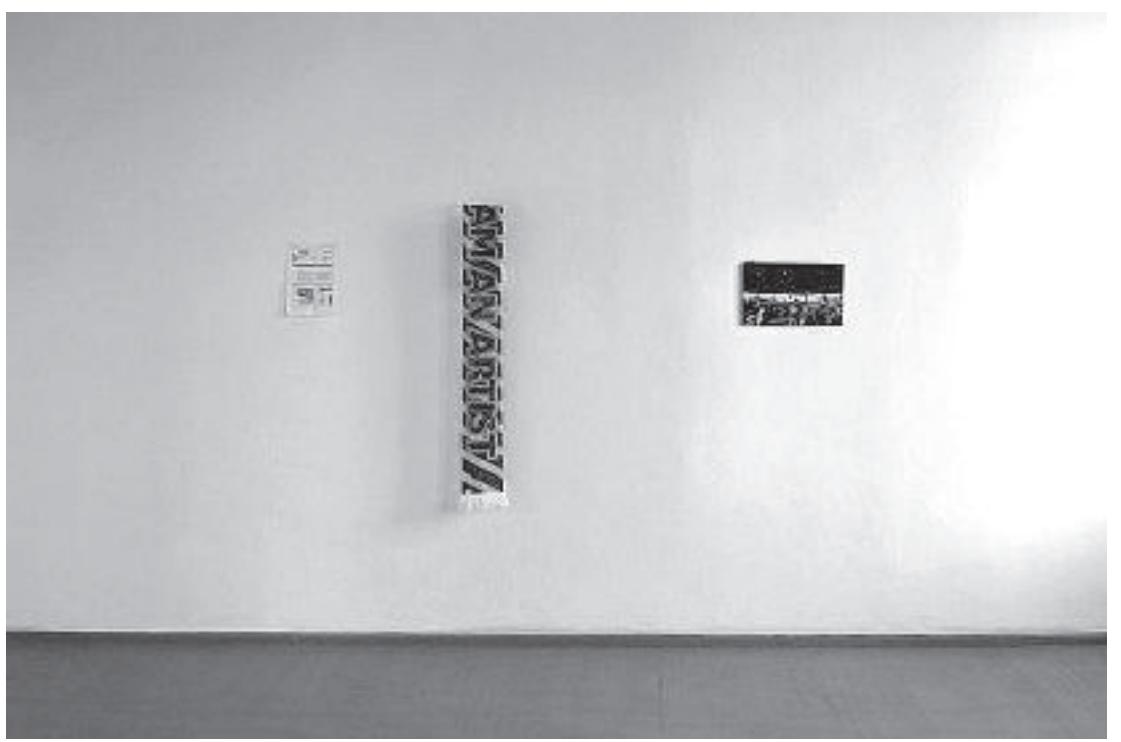
Kalbėjosi Jurga TUMASONYTĖ

Andrius JAKUČIŪNAS

Vilnietiškojo šurmilio ypatumai

Tenka prisipažint: labai sunku kalbėti (ir mąstyti) apie pastarojo meto Vilniaus kultūrinį įvyvenimą, nes visus įvykius ir renginius dvi savaites buvo užgožęs tradicinis tarptautinis poezijos festivalis Poezijos pavasaris. Tiesa, didžioji dalis iš daugiau nei dviejų šimtų šio fes-

tivalio renginių vyko ne sostinėje, o kai kurie ir ne Lietuvoje (tradiciškai poetai vizituoją Ai-rijos, Šveicarijos, Kaliningrado srities lietuvių bendruomenes), bet šurmilio (ši žodži tariu kiek ironiškai, pamégdžiodamas didžiąją žiniasklia-dą) pakako ir šicia.

Marijos STRAZDAITĖS (www.galerijavartai.lt) nuotraukos

Lukas KRANACHAS vyresnysis. „Madona su kūdikiu po obelimi“. www.ldm.lt nuotrauka

Man tradiciškai nuobodžiai atrodė Poezijos pavasario uždarymas Sarbievijaus kieme lyje, tad tiesiog buvo neįmanoma patikėti, kad praeitą savaitę knygynė „Mint Vinetu“ vykės „užmirštų eilėraščių“ vakaras (tikrai puikus) arba, pavyzdžiui, žydiškajai Vilniaus kultūrai ir Abraomo Suckeverio 100-osioms gimimo metinėms skirtas renginys Vytės Nemunėlio pradinėje mokykloje, pagaliau išėjusiems skirti skaitymai Rašytojų klube – to paties festivalio dalis.

Šiaip ar taip, nenorėčiau, kad situacija atrodytu dramatiška, tik bandau priminti, jog šiam

Benedikto JANUŠEVIČIAUS nuotrauka

oficialiam, sausokam renginiui tikrai nepakenktų siek tiek žaismingumo – elemento, kurio apšciai esama galerijoje „Vartai“ veikiančioje Konstantino Bogdano parodoje „9/4“. Ją ypač išgarsino vienas darbas – „Kūrinys ne kiekviename“; jo esmė – prie vienos iš galerijos salių stovintis apsaugininkas gali (savo nuožiūra) neleisti jūsų apžiūrėti kūrinio. Be abejo, tai žadina aistros ir gandus – kalbama, kad Evaldas Janas slapčia nufilmavo kūrinį ir filmuotą medžiągą įkėlė į internetą. Taip pat paukščiukai čiulba, neva į parodą buvo neįleistas žinomas menotyrininkas Kęstutis Šapoka.

Visi menininko darbai – šmaikštūs, beprotiški, ižūlūs, kviečiantys pamąstyti, kas yra menininkas, meno institucija, kūrinys. Antai parodoje, atrodo, už 3000 Lt pardavinėjamas sertifikatas, kuriame nurodoma, kad jo savininkui priklauso visi menininko darbai, kurie bus sukurti po naujausio jo kūrinio. O juk tokį darbų iš tikrujų nebus, nes bet koks kitas vos sukurtais taps naujausiu. Greta eksponuojamas stiklinis kubas, kuriame – purvas, sunėtas į galeriją ankstesnės parodos lankytojų, išspausdinanti kompiuterio ekrano vaizdai, liudijantys, kad surengus parodą „Vartų“ galerijoje K. Bogdano reitingas tarptautinėje duomenų bazėje *art-facts.net* padidėjo net dešimtimi tūkstančių balų, „Žalgirio“ sirklių šalikas, ant kurio didelėmis raidėmis užrašyta „I am an artist“ (išvertus iš anglų k. – „Aš esu menininkas“); jį menininkas kitados iškėlė Eurolygos rungtynėse, kuriose „Žalgiris“ kovojo su Madrido „Real“.

Beje, užrašas „I am artist, I love myself“ ilgus metus kybojo virš baro ŠMC kavinėje. Suprantama, tik išrinktiesiems buvo žinoma, kad tas užrašas – meno kūrinys, turintis autorių.

Štai tokio – laisvesnio, atviresnio – santykio su tikrove, regis, mažumėlę pristigo Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio veteranams, kurių pastangomis, švenčiant šio judėjimo 25-erių metų sukaktį, ant Lietuvos rašytojų sąjungos rūmų sienos atsirado atminimo lenta su iškaltais Justino Marcinkevičiaus žodžiais: „Diena

atrištom akim. Tauta iš kapo pakilus. Viešpatie, leisk jai atkamt. Tebūna jos žodžiai kilnūs.“ Neminėsiu čia nei gražiai praėjusios atidengimo ceremonijos birželio 3 d., tuo labiau nekalbésiu apie Sąjūdžio reikšmę Lietuvos laisvės istorijoje – visi tai žinome, suprantame, vertiname. Vertėtų užsiminti nebent apie tą laisvesnių santykį su tikrove, kurio, kaip minėjau, siek tiek stigo. Dalykas toks: Rašytojų sąjungos valdyba karštai pritarė lentos ant rūmų sienos atidengimui, tačiau ant jos turėjo puikuotis ne Justino Marcinkevičiaus, bet Sigito Gedos žodžiai. Tai, kad lentoje vis dėlto įrašytas Just. Marcinkevičiaus tekstas, yra kai ką liudijantis (ir gana aiškiai) faktas. Ši savotiška Sąjūdžio narių, paminklinės lentos entuziastų, cenzūra, žūtbūtinis noras susieti prieš ketvirtį amžiaus Lietuvoje vykusius reiškinius su tam tikrais vardais, o nuo tam tikrų kitų – tarytum atsiriboti, yra pavojingas reiškinys. Bijau, tai rodo, kad tam tikri prietarai, kurių, neslėpkime, būta ir Sąjūdžio laikais, niekur nedingo. Jie yra čia ir bus, kol nepripažinsime, kad iškovoti laisvę ne mažiau reikia ir šiaisiai laikais ir kad mąstymo inercija – nė kiek ne mažesnis priešas negu sovietinis saugumas. Deja.

Pabaigai – siek tiek klasikos. Vilniaus Pa-veikslų galerijoje antradienį pristatyta garsaus Renesanso laikotarpio vokiečių tapytojo Luko Kranacho vyresniojo paveikslas „Madona su kūdikiu po obelimi“, atgabentas iš Ermitažo muziejaus Sankt Peterburge. Jis priklauso brandžiajam L. Kranacho kūrybos periodui, sukurtas 1525–1530 m. Pasak parodos kuratoriés Dailios Tarandaitės, vaizduodamas Švč. Mergelet Mariją dailininkas pertekėtą moters grožio idealą, kuris išryškėjo XVI a. 3-iojo dešimtmeečio kūryboje ir tapo lengvai atpažįstamu jo stiliums ženklu. Marija auksaplaukė, ovalaus veido, smulkiu smakru, mažomis lūpomis, migdolinėmis, kiek primerktomis akimis. Ji melancholiškos nuotaikos, paskendusi mintyse. Apglėbusi abiem rankom laiko kūdikį Jėzų, kuris stovi ant jos kelių ir žvelgia į žiūrovą. Kompozicijos iškilmingumas, sustiprintas frontalios Jėzaus kūno padėties, nuteikia rimčiai ir pabrėžia simbolinę paveikslės prasmę.

Marija su kūdikiu pavaizduota puikaus peizažo fone. Plati panorama su ant stačių uolų dunksančiomis viduramžiškomis pilimis, ramiu vandens paviršiumi ir kalnų grandine užsibaigiančiais melsvais toliais pasikartoja daugelyje L. Kranacho paveikslų. Kurdamas peizažus dailininkas įkvėpimo sémési iš Dunojaus pakrančių kraštovaizdžio. Jaunystėje keliaudamas palei šią upę jis gérėjos ramiai ir plačiai jos tėkme, stačiomis pakrančių uolomis su stovinčiomis ant jų pilimis bei vienuolynais, spylgiuocių apaugusiais kalnais ir kalvomis, kurių motyvus vėliau panaudojo savo kūriniuose. L. Kranachas laikomas Dunojaus tapybos mokyklos, daug dėmesio skyrusios peizažui, pradininku, taip pat apskritai vienu iš šio žanro pradininkų Vakarų Europos tapyboje.

Pasak kuratoriés, Ermitažo paveikslas žavi atlikimo meistriškumu, virtuozo ranka nubrėžta kiekviena linija ir potėpiu (verta atidžiau išziūrėti į dailininko pamėgtų baltų peršviečiamų draperijų vaizdavimą, auksinių Marijos garbanų piešinį). Kruopsti ir detali tapysena ne trukdo vaizdo monumentalumui, o prabangus raudonos, auksinės geltonos ir smaragdinės žalių derinys kuria džiugią, pakilių nuotaiką.

16 Teatras

Alina RAMANAUSKIENĖ

Baletas Čiurlioniui

Gegužės 24 d. Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre nuskambėjo kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus baleto „Čiurlionis“ premjera.

Deja, jau niekas nesužinos, kokios dramos ir aistros jaudrino didžiojo menininko vaizduotę, kokie veiksniai salygojo jo žemiškosios kelionės pabaigą, ankstį ir tragiškai pasibaigusią Pustelnikų sanatorijoje... Akivaizdu, kad mums paliktumose paveiksluose, muzikos kūrinuose, laiškuose, fotografijose užfiksuotos neįtiketinai trapios, viltingos, šviesios Mikalojaus Konstantino Čiurlionio vizijos. Jos tapo mūsų kultūros sinonimu. Kaip F. Chopinas – Lenkijos, E. Griegas – Norvegijos, M. Musorgskis – Rusijos.

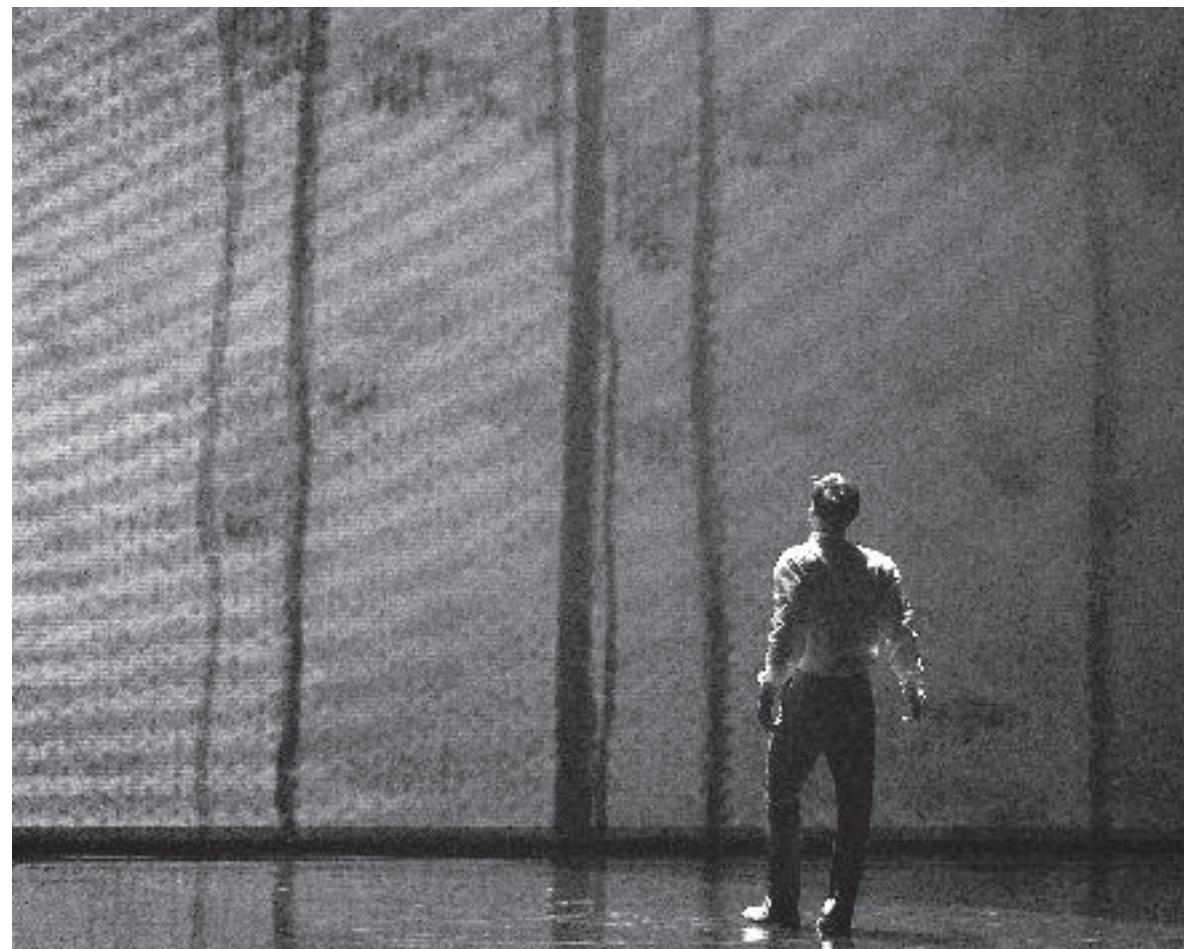
Ar reikėjo kompozitoriui drąsos prisiliečiant prie M. K. Čiurlionio temos? Atsakymas vienareikšmis. Ar reikėjo atsakomybės, subtilumo, skonio – svarbiausių, laiko išbandymams nepavaldžių dėmenų – norint sukurti veikalą (juolab baletą) M. K. Čiurlionio tema? Atsakymas vienareikšmis. Pagaliau praktiškas klausimas: ar kompozitorius pasiklivo kūrėjų iš Lenkijos komanda? Prieš premjerą autorius masinėms informacijos priemonėms tvirtino, kad su choreografu Robertu Bondara dirbo darniai, išiklausydami ir išgirdami vienas kitą, kurdamai palankiausią tarpusavio bendravimo mažorinę dermę. Atsakymas vėlgi vienareikšmis.

Kaip gimė baletas „Čiurlionis“? Pasak G. Kuprevičiaus, sunkiai, nes ilgai negalėjo „rasti tinkamo akustinio rako (...) Labai sunku rašyti baletą apie kompozitoriją“. Kūryba (su pertraukomis) tęsėsi nuo 2007-ųjų, t. y. apie šešerius metus (lygiai tiek, taip pat su pertraukomis, M. Musorgskis kūrė operą „Borisas Godunovas“).

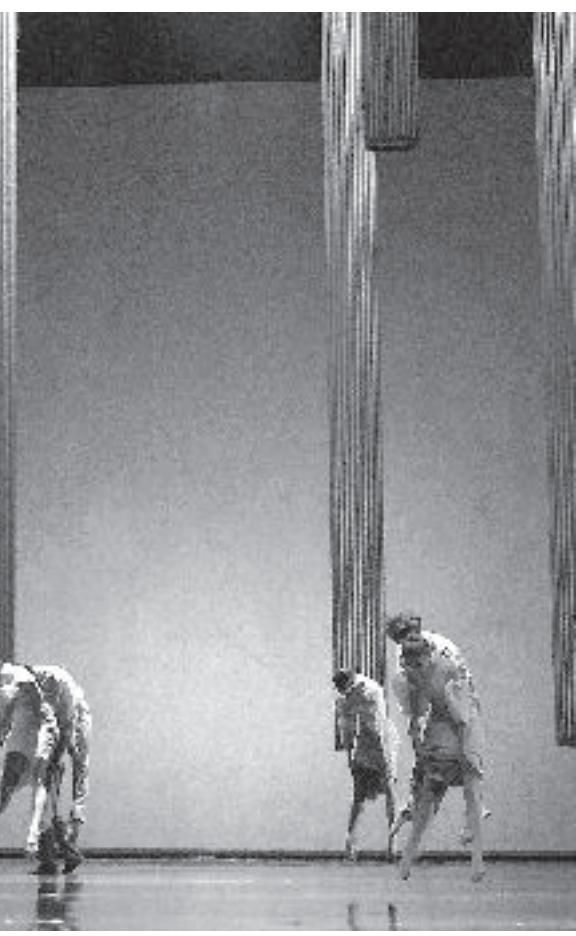
Baletas „Čiurlionis“ – 19-asis G. Kuprevičiaus veikalas teatro scenai ir pirmasis pastatymas Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre. Autorius garbei reikia pasakyti, kad darbo, kuris buvo sunkus ir ilgas, pėdsakų balete né iš tolo nejusti. Kuo pirmiausia sužavi, įaudrina vaizduo-

tę naujasis „Čiurlionis“? Pagarba. Pastatymo švarumu. Jautria scenografija. Beje, scenovaizdis, mano manymu, stipriausioji baleto grandis. Jaunų lenkų menininkų komanda (scenografijos ir kostiumų dailininkė Diana Marszałek, Julia Skrzyniecka, šviesų dizaineris Maciej Igielski, vaiz-

do projekcijų dailininkė Ewa Krasucka) skoniniai naudoja ne tik žymiausius M. K. Čiurlionio tapybos darbus, bet ir pageltusiais fotografijas, ranka pieštus eskizus, atviraiškius. Scenovaizdyje matome pamėgtas menininko vertikalių linijas, sietinas su styginių instrumentais, penklinėmis,

Čiurlionis - Marius Miliauskas.

Spektaklio scena.

kurios kryžiuojasi, retėja, tirštėja, taip primindamos besikeičiančią kūrėjo būseną. Trapų, simbolinių pripildytą scenos reginį papildo archyviniai Varsuvos, Sankt Peterburgo vaizdai, galingai banguojančios jūros peizažai.

Šokėjų kostiumai – saikinga XX a. pradžios

aprangos stilizacija; jų spalvos pastelinės, blausios, apgabtos paslapties šydu.

Spektaklio muzika daugiaibriaunė. Tiksliai ją apibūdina pats autorius sakydamas, jog tai „motyvas iš Čiurlionio ir tolesnė mano kalbėsena“. Toji „tolesnė kalbėsena“ – įtaigi, prisodrinta puikių kulminacijų, gyvybingų ir išradingu ritmų, žerinčių orkestrinių spalvų.

Demokratinė ir pagavi baletu muzika kėlė sudėtingus uždavinius spektaklio dirigentui Robertui Šervenikui, nes reikėjo vadovauti ne tik dideles sudėties orkestrui, bet ir chorui, solistams, kurie epizodiškai pasitelkiami spektaklyje. Muzikiniui poziūriu ypač paveikūs buvo trys *pas de deux* su M. K. Čiurlionio mylimomis moterimis: valiūkiškas su pirmaja mylimaja Marija, dramatiškas, įtaigus su kūrybos rėmėja, mecenate Bronislava ir skausmingas, tylos pauzių persmelktas, ilgas, bet neprailgęs su Sofija.

Baleto libretas sudarytas iš 18 scenų. Centre – M. K. Čiurlionio asmenybė sunkiausiu jo biografijos laikotarpiu. Žmogus žūva, skėsta, mintimis gržta pas artimuosius ir vėl nutolsta, skaudžiai suvokdamas nesukursiąs to, kas būtų reikšmingiausia... Tad natūralu, kad kaip leitmotyvas baletė vis grįžta Pustelnikų sanatorijos atmosfera, kuri tampa vis slogesnė.

R. Bondaros režisuatame spektaklyje M. K. Čiurlionis néra visai vienišas – jų supa trys mylinčios moterys, bičiulis Eugenijus. Ir Mirtis, kuri visuomet žaidžia su Gyvenimu. Ir dar kūrėjo *Alter ego*. Režisierius ir baletu choreografo R. Bondaros nuomone, šokiui tinka visokia muzika, net tyla. Iki šiol šis neabejotinai gabus jaunas menininkas (jam tik 30!) daugiausia kūrė autorinius darbus, t. y. muziką savo spektakliams rinkdamasis pats. Sudidurės su G. Kuprevičiaus muzika choreografas nebuvo vienvaldis baletu idėjos savininkas, todėl sumanymais ir jų įgyvendinimais dalijosi su kūrinio autoriumi.

R. Bondara tikina, kad mėgino rasti savitą pozūrį į M. K. Čiurlionį: „Man nerūpėjo Čiurlionis

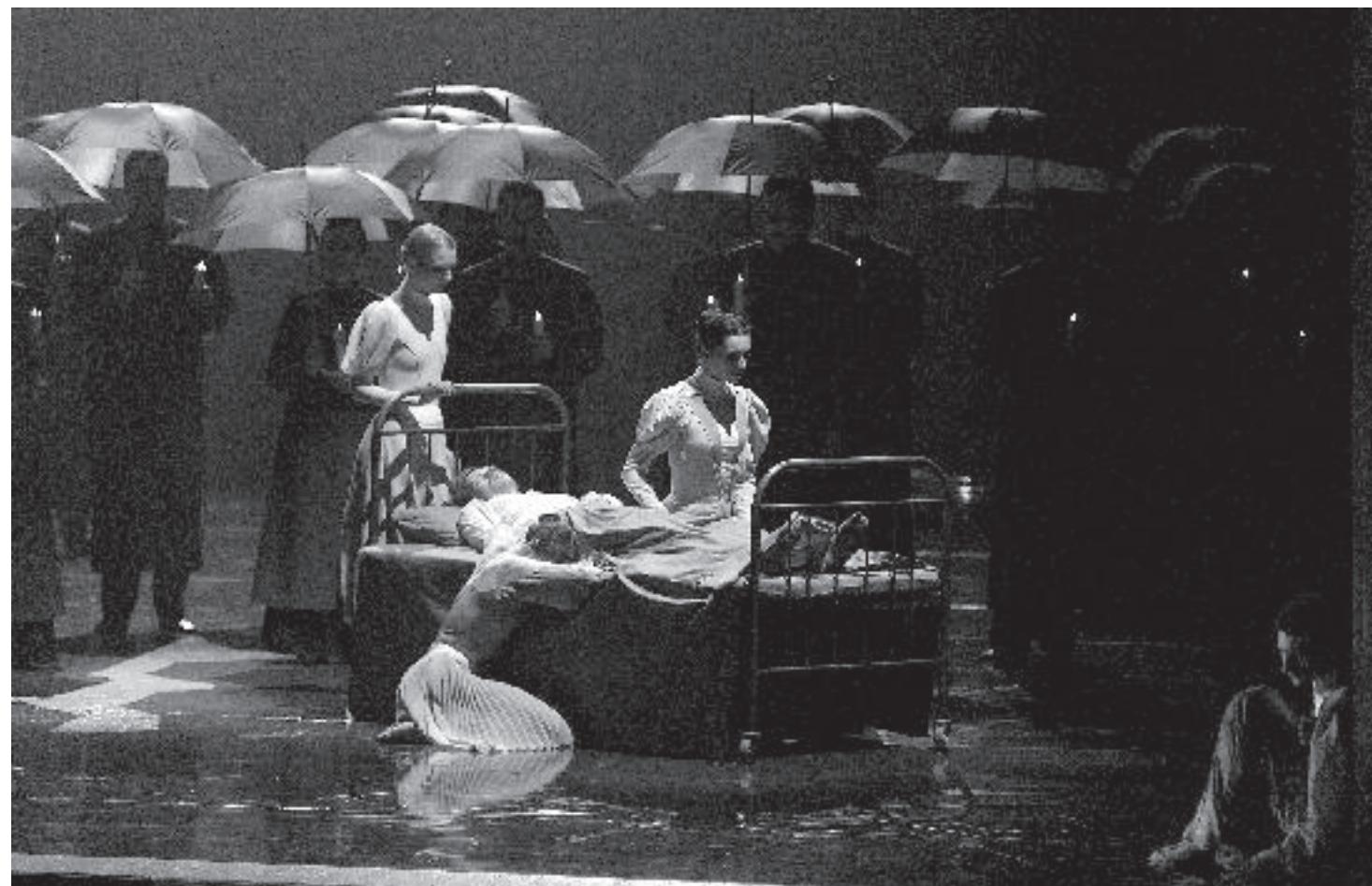
kaip gyva ikona, Čiurlionis kaip mitas. Labiausiai jis domino kaip gyvas žmogus, toks, kaip kiek vienas iš mūsų – jaučiantis ir turintis savitą pa-saulėžiūrą. Apie ką jis galvojo, ko tikėjosi? Ko troško, o ko baiminosi, vengė? Pagaliau kodėl neveikė slogių minčių, susitelkusios galvoj tamsumos?“ – klausiamā spektaklio programelėje.

Visoms scenoms iškūnyti R. Bondara pasitelkia tikslią ir korekтиšką choreografiją. Šokama be puantų. Jedesys minkštasis, talpus, jautrus. Iš pažiūros paprastas ir kiek vienodas, pasikartojantis. Labiausiai balete stigo didesnės dramos, išreikštinos šiuolaikinio šokio kalba. Ypač M. K. Čiurlionio santykije su savo *Alter ego*. Balete „Antrasis aš“ ne konfliktuoja (kas būtų įdomiau ir daug labiau tiktų) su pagrindiniu personažu, o tarsi sinchroniškai papildo jo judesius.

Daugiausia priekaištų turėčiau baletu epilogui – Mirties scenai. Pasigedau sukrėtimo ir tragizmo. Galios, jėgos. Anapilin išėjo Genijus (nors jis traktuotumėme kaip jautrū, kasdienybėje gyvenusį žmogų, paties faktą niekaip neįstengsime nepaisyti), o scenoje išvydau jį palydintį didelį būrių juodai apsirengusių raudotojų su juoda skėčiais virš galvų ir žvakelėmis rankose – seniai pabodusius, klišėmis tapusius simbolius. Mirties šokis taip ir nepakilo iki katarsio aukštumų. Neuždėtas vainikas M. K. Čiurlionio nemirtingumui. Jo Kūrybai, aprėpusių dvasingus, nostalgiskus „peizažus iš atminties“ ir psichologinę simbolinę žmogaus dramą, nesudrunsciamą gamtos ramybę ir žmogaus nerimą, laiko stabdydymą ir jėgos sklidinėjus proveržius...

Sakoma, kad naujas kūrinys apie legendinę asmenybę pirmiausia atspindi ne ją, o laiką, kai buvo sukurtas. Šią sentenciją patvirtina ne tik baletu autorai, bet ir gražus didelis būrys jaunų šokėjų, kuriems teko scenoje iškūnyti pagrindinius vaidmenis. Padėka jiems!

Martyno ALEKSOS (LNOB)
nuotraukos

Finalinė baletu scena.

GYVOJI KINO ISTORIJA**Gediminas JANKAUSKAS**

(Ne)paprasto fašizmo metamorfozės

„Negarbingi šunsnukiai“.

Kuo toliau nuo mūsų tolsta Antrojo pasaulinio karo datos, tuo laisvesni jaučiasi šią temą plėtojantys filmų kūrėjai ir tuo daugiau pasirodo filmų, kuriuose kovos su fašizmu realijos atrodo, švelniai kalbant, neadekvacijos sveikam protui. O istorinės tiesos apie skaudžią tragediją tuose filmuose reikia ieškoti su didinamuoju stiku. Šiuo metu karinius filmus ir serialus masiskai gaminantys rusai grįžta prie sovietinių „didžiojo stiliaus“ tradicijų ir lenktyniaują, kuris įspūdingiai pameluos. Iš šešiasdešimtosioms pergalės metinėms skirtų rusiškų vaidybinių serialų („Bausmės batalionas“, „Paskutinis majoro Pugačiovo mūšis“) galima susidaryti įspūdį, kad į atakas prięs ginkluotus iki ausų fašistus buvo varomi vien beginkliai sovietiniai zekai (ši mitą savo autoritetu sustiprino net Nikita Michalkovas trečioje „Saulės nualintų“ dalyje).

Varžytis néra ko – dabar Rusijoje įkurta speciali valstybinė komisija, siūlanti Baudžiamajį kodeksą papildyti nauju straipsniu ir bausti tuos, kurie „klastoja istoriją ir taip kenkia Rusijos interesams“. Bet tokiai „kenkėjai“ vadinami tik tie, kurie vis dar viešai kalba apie stalinizmo nusikaltimus ar apie tai, kokia kainą Sovietų Sajunga sumokėjo už pergalę prieš fašizmą. Užtat tarsi iš gausybės rago pilasi filmai ir TV serialai, kurie gauna valstybinio užsakymo statusą ir solidū finansavimą. Autoriai atsidėkoja „teisingu“ požiūriu į istoriją ir nostalgiją praeicių jaučiančius tautiečius pamalonina ju širdims mielais sovietinio kino štampais.

Kiek anksciau Stalingrado kautynių šešiasdešimtosioms metinėms skirtame prancūzų režisierius Jeano Jacques'o Annaud holivudiškai sukurtame filme „Priesas prie vartų“ paaiškėjo, kad šio mūšio baigtį lémė dviejų snaiperių – rusų ir vokiečių – tarpusavio medžioklė, o finalinis antagonistų susirėmimas atkartojo tradicinio amerikietiško vesterno štampą.

„Alternatyvūs“ istorijos variantai

Tačiau visi šie „meninai“ istorijos interpretavimai nublanksta prieš filme „Faterlandas“ (1994 m., sukurta pagal mums žinomą Roberto Harris romaną) regėtą vaizdelį: Adolfas Hitleris laimėjo Antrajį pasaulinį karą ir užvaldė visas Europą, amerikiečiai okupavo Japoniją, o pas septyniadėsimt penkerių metų sulaukusį fiurerį į Berlyną 1964-aisiais pasirašyti taikos sutarties rengiasi atvykti Jungtinį Amerikos Valstijų prezidentas...

Panašias nesąmones sunku rimtai vertinti, nors literatūros ar kino specialistų jos ir vadinamos tiesiog „alternatyvia istorija“. Ši žaidimą pabandė pažaisti ir garsus kino chuliganas Quentinas Tarantino filme „Negarbingi šunsnukiai“ (2009 m.). Pažadėjęs pateikti „alternatyvų“ Antrojo pasaulinio karo finalą, režisierius pažadą realizavo labai originaliai. Filmą pradeda užrašas „Kartą okupuotoje Prancūzijoje...“ Taip paprastai prasideda pasakos. O jose nebūtinai visas turi paklusti gyvenimo logikai.

Logika šlubavo ir ankstesniuose Q. Tarantino filmuose (garsiausias pavyzdys, kai antroje „Bulvarinio skaitalo“ dalyje nužudytas Johno Travoltos gangsteris lyg niekur nieko gyvas ir sveikas pasirodo finalinėje dalyje). Tačiau lygiai taip pat laisvai režisierius „Negarbinguose šunsnukiuose“ (filmo pavadinime, beje, yra sąmoninga gramatinė klaida) manipuliuoja istorinius faktus. Žinoma, galima tik atlaidžiai šyptelėti žiūrint, kaip Brado Pitto suvaidinto leitenanto Aldo Reino suburtos specialiosios „zonderkomandos“ (kurios branduolių sudaro žydų kilmės amerikiečių kareiviai) nariai beisbolo lazdomis žudo

nacius ir net nuima priešams skalpus arba peiliu ant jų kaktos išrežia svastikas. Bet jautresni žiūrovai matydamis tokias scenas patirs nemalonų emocijų. O subtilesni – dar ir didelį nesmagumą. Ypač kai ekrane pasirodo ne išgalvoti, o realūs Antrojo pasaulinio karo veikėjai – Didžiosios Britanijos premjerui serui Winstonui Churchill'iui tarsi kokiam mėgėjiško spektaklio dalyviui trumpučiame epizode skiriamas

tik statisto vaidmuo ir vos viena nerimta replika. Už tai A. Hitlerių regime keletą kartų. Bet net iš sovietiniuose propagandiniuose filmuose fiureris neatrodė taip idiotiškai kaip čia. Ispūdis toks, kad režisieriu tikra istorija tėra pretekstas pažaisti karą ir pasižarstyti „firminiais“ sąmojais, kurie ankstesniuose Q. Tarantino filmuose žavėjo taiklumu ir paradoksalumu.

O žadėtoji „alternatyva“ taip pat gana abejotina. Po pustrecios valandos vykusių ekstremalaus žaidimo Antrojo pasaulinio karo temomis žiūrovams siūloma pasinėgauti su holividiniu užmoju nufilmuota fašizmo agonija – kai prancūziškame kino teatre (1944-aisiais!), žiūrėdama nacių propagandinių filmų pragaro liepsnose žūva visa Trečiojo reicho vadovybė, išskaitant ir patį fiurerį.

Absurdiškai atrodančią tokią tikros istorijos „alternatyvą“ galima reabilituoti tik viena prielaida – jei sutarsime, kad scena, kurioje gaisrė žūva svarbiausia fašistinės ideologijos autoriai, yra totalų blogi naikinančios kultūros metafora. Tik kam šaus i galvą nutiesti tokias paraleles?

Naciai atvyks iš... Mėnulio?

Jei atrodytų, kad neįmanoma labiau iškreipti Antrojo pasaulinio karo istorijos, nei tai „Negarbinguose šunsnukiuose“ padarė Q. Tarantino, prisiminkime vienoje „Scanoramajo“ matytą norvegų filmą „Miręs sniegas“ (2009 m., režisierius Tommy Wirkola), ku-

riame šiais laikais per Velykas aukštai kalnuose grupė ekstremalaus sporto mėgėjų susidūrė su... zombiais pavirtusiais nacių kareiviais. Kurį laiką ši filmą net buvo galima laikyti beribės fantazijos čempionu. Tačiau, kaip sakė Woody Allenas, bet kokį rekordą galima pagerinti (beje, ši, atrodytų, visai nekalta mintis garsaus šaipoko filme „Išnarstytas Haris“ iš jo paties lūpų nuskambėjo tuoju po to, kai buvo paminėtas nacių įvykdyto holokausto aukų skaičius – už tai režisierius nusipelnė žydo-antisemito pravardės).

Norvegiško „Mirusio sniego“ rekordą neabejotinai pagerino dar vieno skandinaviško filmo „Geležinis dangus“ (2011 m.) autorai, kurie už drąsius kolegas žengė kur kas toliau.

Kai žlugo nacių tūkstančiams metų kurtais Trečiasis reichas ir baigesi Antrasis pasaulinis karas, iš karto gime nemažai legendų. Dažniausiai teigta, kad vyriausieji fašistinio elito vadovai liko gyvi. Jų iš(si)gelbėjimo versijos viena už kitą fantastiškesnės. Kai kurias dar ir dabar tyrineja istoriniai ir dokumentiniai TV kanalai, žiūrovams pateikiantys sensacingu mu konkuruojančias versijas su ta pačia prieleda: kas būtų, jeigu Antrasis pasaulinis karas būtu pasibaigęs visai kitaip.

Kas būtų, jeigu pralaimėjė ir Žemės rutulio valdovais netapę naciai būtu išsikraustę į kosmosą ir nuo žmonių akių pasislėpę nematomoję Ménulio pusėje? Būtent tokią tikrai originalią prieledą daro filmo „Geležinis dangus“ režisierius suomis Timo Vuorensola. Niekas apie tai nežinotų, jei 2018 m. amerikiečių astronautai nebūtų išsilaipinę tamsojoje Ménulio pusėje ir čia aptikę nacių karinės bazės, pavadinčios „Juodaja Saule“. Joje vokiečių mokslo genijai sukonstravo baisiai galingą karo mašiną, pavadinčią „Dievų žūtimi“. O naujuoju Ketvirtojo reicho fiureliui siekiantis tapti fanatikas Klausas Adleris jau savojo kuo greičiau tą karo mašiną išbandyti.

Tolesni filmo įvykiai pretenduoja į didžiausios metų nesąmonės nominaciją. Padėti gelbsti tik tai, kad autorai visai neslepia, kad jie vadovaujasi absurdologika ir orientuojasi į kičo estetiką. O čia jau imai galoti visai kiti dėsniai.

Klaidūs istorijos metraščiai

Anot Justino Marcinkevičiaus „Mindaugo“, istorija rašo juodieji ir baltieji metraštinių. Pirmiesiems rūpi tik faktai, antrieji stengiasi atskleisti asmenybų dramas. Kine apie Antrajį pasaulinį karą rastume abie-

„Trečiojo reicho žlugimas“.

jų kategorijų filmų. Ir visuose net plika akimi pastebimi ryškūs subjektyvumo pozymiai. Kitaip turbūt negali nė būti, nes vienas vaizdas iškyla skaitant istorikų daugiatomių, visai kitą tą pačią įvykių paveikslą regime memuarinėje literatūroje. Stai 1961 m. Holivudo ir Europos šalių jungtinėmis pajėgomis sukurta filme „Pati ilgiausia diena“ beveik trys valandos skirtos Antrojo fronto paruošimui ir dienos „D“ realijoms, bet nė žodeliu neužsimenama apie sovietų dalyvavimą antihitlerinėje koalicijoje. Rusai neliko skolungi ir savo bataliniuose kariniuose epuose visą garbę už pergalę prieš fašizmą pasilikdavo sau. Apie vokiečius ir kálbéti néra ko – juos po šiai dienai, anot filosofų, kankina „neiyeiktos praeities sindromas“.

Po karo vokiečiai savo filmuose ilgai vengė vaizduoti Adolfą Hitlerį. Dažniausiai būdavo pasitenkinama fiurerio portretu ant sienos arba nedideliu jo biustu ant stalo. Tik nedaugelis režisierų išidrašindavo parodyti Trečiojo reicho lyderį tolimesniame plane, iš nugaros arba tik pasveikinti ištiestą jo ranką. Veikė džentelmeniškas susitarimas fašizmo nusikalstimu sukelty žaizdų neatrinti. Pirmasis tabu sulaužė režisierius Georgas Wilhelmas Pabstas, filme „Paskutinis aktas“ (1955 m.) atkūrės paskutinę A. Hitlerio gyvenimo dekadą. Fiureris čia buvo panašus į išprotėjusį piktadarių, primenantį klasikinių vokiškų ekspressionistinių filmų monstrus. Panašaus grotesko ir karikatūros priemonėmis A. Hitleris gana ilgai vaizduotas ne tik vokiečių ar sovietiniuose filmuose. Šių štampų neišvengė net fiurerį vaidinę tokie psichologinio kino grandai kaip Alecas Guinessas („Hitleris: dešimt paskutinių dienų“, 1973 m.) ir Anthony Hopkinsas („Bunkeris“, 1981 m.).

Vaduojantis iš stereotipų

Šiuos stereotipus ryžtingai sulaužė rusų režisierius Aleksandras Sokurovas, 1999 m. „Molochu“ pradėjės XX a. diktatorių ciklą. A. Hitleris šiame filme, anot Saljerio „Amadejue“, yra tikras „vidutinybių karalius“. Jame néra nieko demoniško – tai tik kompleksus sugniuždytas žmogus, kuriam senstančio organizmo problemos svarbesnės už pašlijusius įvykius Rytų fronte. Su artimiausiais bendražygiais pasišalinės į kalnų pilį, biblinio ruko fone jis vis dar išsivaizduoja esąs Olimpo dievas ar bent jau tragiskas Richardo Wagnerio operos herojus. Tačiau L. van Beethoven, G. Mahlerio ir R. Wagnerio muzikos akordai galutinai demistifikuoją ši įvaizdį, o pats A. Hitleris tampa tik dar viena auka, kurią anksčiau ar vėliau sumals į miltus negailestingas istorijos Molochas. Bene pirmą kartą kine A. Hitleris nutolsta nuo filosofo Ericho Frommo klasikinės formuluotės „klinikinis nekrofilijos atvejis“ ir priartėja prie Friedricho Nietzsche's maksimos – „žmogiškas, labai žmogiškas“.

Tokį A. Hitlerių regime ir vokiečių režisierius Oliverio Hirschbiegelio filme „Nuopuolis“ (mūsų platinotojai pakeitė pavadinimą į „Trečiojo reicho žlugimą“). Autoriai neskuba skelbtį nuosprendžių ir kli-

juoti etikečių, todėl aktorius Bruno Ganzas turi plačią interpretavimo erdvę. Apie A. Hitlerį parašyta nesuskaičiuojama daugybė knygų, bet jos neduoda vienareikšmio atsakymo į klausimą, kas gi jis buvo iš tikrujų – totalaus blogio įsikūnijimas, demonas ar per daug valdžios gavęs beprotis?

Remiantis A. Hitlerio sekretorės Traudl Jungės prisiminimų knyga (ją galime perskaityti ir lietuviškai), atkuriamas paskutinės didžiojo diktatoriaus gyvenimo dienos: nuo 56-ojo gimtadienio balandžio 20-ąjį iki savižudybės. Su ištikimiausiais bendražygiais, meiluže Eva Braun ir aptarnaujančiu personalu fiureris slapstosi pozeminiame bunkeryje, įrengtame po Vokietijos kanceliarija Berlyne. Čia jau sklando neišvengiamos pabaigos nuojauta: netrukus A. Hitleris sekretorei padiktuos savo paskutinę valią. Agoniškas vado gimtadienis tam-pa talpia puotos maro metu metafora. O intelektualiai vaidmenimis pagarsejės B. Ganzas įkūnijamam A. Hitleriui randa daug įvairių intonacijų. Aktorius visų pirmą vaidina žmogų, palūžusį po nepakeliamų ambicijų našta. Ir tai vienintelis teisingas būdas pagaliau be išankstinių vertinimų pamąstyti apie praeitį, iš kurios skaudžių pamokų reikia padaryti tinkamas išvadas.

Bet jos įmanomos tik tuomet, kai išsvaduose įsėseniai susiformavusių stereotipų, kuriuos jau anksčiau negailestingai triuškino Luchino Viscontis („Dievų žūtis“, 1969 m.), Liliana Cavani („Naktinis portas“, 1974 m.), Louis Malle'is („Lakombas Liusjenas“, 1974 m.), Volkeris Schlondorffas („Skardinis būgnelis“), Josephas Vilsmeieris („Stalingradas“, 1993 m.). Gražų impulsą naujajai radikalios istorinės revizijos bangai davė Romano Polanskio filmas „Pianistas“ (2002 m.). Nenuostabu, kad kinematografininkai kasmet pasiūlo naujų reikšmingų kūrimų, kurie vėl gržina mus į Trečiojo reicho laikus.

Ar žydai moka kariauti?

Apie žydų tautos holokaustą Antrojo pasaulinio karo metais sukurta begalė filmų. Regis, po Steveno Spielbergo „Šindlerio sąrašo“ (1993 m.), R. Polanskio „Pianisto“ ir Roberto Benignio „Gyvenimas yra gražus“ (1997 m.) ką nors naujo šia tema pasakyti jau neįmanoma. Tačiau Lietuvoje filmuotos karinės dramos „Pasipriešinimas“ (2008 m.) autoriams pavyko tai padaryti.

Amerikiečių režisierius Edwardas Zwickas visa-dara naują rakursą pažvelgti į savo filmų temas arba nušviesdavo net amerikiečiams mažai žinoma tiesa apie tai, kaip JAV pilietinio karo įkarštyje 1862 m. po itin žiaurių kautynių buvo suformuotas ypatinges konfederatų armijos pėstininkų būrys, kurį sudarė vien juodaodžiai, dar visai nesenai buvę vergais. „Rudens legendų“ (1994 m.) herojams, kūrusiems savo šeimos tvirtovę nesvetingoje Montanos stepėse, teko patirti Pirmojo pasaulinio karo pragara. „Narsa mūšyje“ (1996 m.) buvo skirta 1991 m. Persų įlankoje vykusiam karui ir kvestionavo vienos operacijos metu žuvusių karių žygdarbį. O „Paskutinijame samurajuje“ (2003 m.) Tomas Cruise'as vaidino amerikietį karininką Nataną Algrena, kuris 1876-aisiais po žygijų prieš beginklius indėnus siunciamas į Japoniją, kad Tekančios saulės šalies imperatoriui kariuomenę išmokyti kautis vakarietiškais ginklais. Šioje „kariškų vaizdelių“ galerijoje aiškiai trūko filmo apie Antrajį pasaulinį karą. „Pasipriešinimas“ gražiai užpildo šią spragą.

Nukelta į 20 p.

„Geležinis dangus“.

(Ne)paprasto fašizmo metamorfozės

Atkelta iš 19 p.

Vienoje filmo scenoje pagrindinio herojaus brolis sako rusų karininkui: „Žyda negeria degtinės ir nemoka kariauti. Jiems gerai sekasi tik mirti.“

Šią mintį konstatuoja daugelis rimtų šaltinių. 2002 m. Rusijoje išleistame dvių tomų veikale „Du simtus metų kartu“ Nobelio premijos laureatas Aleksandras Solženycinas pedantiškai vardija, kiek ir kur žydų tautybės žmonių buvo sušaudyti Antrojo pasaulinio karo metais. Tačiau faktų apie žydų ginkluoto pasipriešinimo fašistams šiame kapitaliniame veikale yra labai nedaug. Net Izraelyje rusų kalba išleista „Trumpa žydų enciklopedija“ (1988 m.) skelbia: „Sovietų Sąjungos teritorijoje pogrindinėse organizacijose ir partizanų būriuose su naciais kovėsi apie 15 tūkstančių žydų.“ Jei palygintume su oficialiai skelbiamais holokausto aukų skaičiais, ši statistika neatrodytu išpūdinga. Todėl kiekvienas pasakojimas apie žydus partizanus nepaprastai įdomus. Vien dėl to „Pasipriešinimą“ smalsu pasižiūrėti.

Kontrabandininkai tapo partizanais

Naciams okupavus Baltarusiją keturi broliai, karo metu netekė artimųjų, parodė vilties kelią šimtam pasmerktų žydų. Tuvija, Zusas, Azaelis ir Aronas Bielskiai pries karą vertėsi kontrabanda, todėl gerai pažinojo vietinius Lipišansko miškus. Cia jie spruko, kai nuo nacių ir jų pakalikų žuvo artimieji. Miške broliai sutinka besislapstantį likimo brolius – žydus, kuriems pavyko pabėgti nuo vokiečių. Visi jie jaučiasi bejėgiai, nes gyvenimą praleido parduotuvėse ir kontorose. Bėgliai klaidžioja lyg akli kačiuai ir beveik neturi vilties išgyventi miške. Taip broliai Bielskiai tampa pabégėlių globėjais. Pradžioje jie dar negalvoja apie ginkluotą rezistenciją. Svarbiausias rūpestis – surasti visiems maisto. Toks gyvenimas nepatinka Zusui, kuris veržiasi į mūši, nes liepsnoja neapykanta okupantams, išžudžiusiems jo šeimą. Jis pasiryžęs kersyti, todėl išeina pas rusų partizanus. O Tuvija (ji suvaidino britų aktorių Danielis Craigas) tarsi Senojo Testamento pranašas Mozė ilgai ir kantrai veda palaimintosios tautos astovus į jų pažadėtają žemę.

Filmo autorai sąmoningai siekia asociacijų su biblinėmis istorijomis. Nors „Pasipriešinimas“ sukurtas pagal tikrus įvykius, jie filme jungiami į išprastas karinio kino schemas. Nors netruksta holividinio kino štampą, pasitaiko ir ištisies jaudinancių momentų, kurių įsimena dėl įtaigios aktorių vaidybos ar meistrisko paralelinio montažo (kai, pavyzdžiui, žydiškų vestuvių miške scena „rimuojama“ su baltarusių partizanų ir fašistų mūšio scenomis).

Deguto šaukštū medaus statinėje galėtume laikytis nebent originalų filmo įgarsinimą. Tarpusavy Balticuose žyda kažkodėl kalbasi angliskai, o su parti-

zanais – rusiškai. Bet rusų kalba ekrane skamba taip klaikiai, kad norisi pamiršti mūsų spudojo skelbtą informaciją apie tai, kaip amerikiečių aktorių kalbėti rusiškai mokė mūsų tituluoti lituanistai.

Generolų karas

Milžiniškame filmu apie Antrajį pasaulinį karą masyve nesunkiai galima išskirti du požiūrius į šiuos istorinius įvykius (kūriniai apie holokaustą – atskira tema). Vienems tokiių filmų autoriams rūpi kuo įtaigiai parodyti karo kasdienybės košmarą paprastų karievių akimis (literatūros kritikai tai vadina „apkasę tresa“, kiti dėmesį koncentruoja į tą „viešpačių rase“ pasaulį, kuriame gimdavo aukščiausio rango vadovybės sprendimai.

Kad ir kaip nertusi iš kailių dabartiniai istorikai, Rusijoje formuojančios vienintelį „teisingą“ požiūrį į pergalę Didžiajame Tėvynės kare (ji čia jau tapusi vienintele nacionaline idėja), net jie priversti pripažinti, kad Josifas Stalinas (jis dabar Rusijos vidurinio mokslo vadovėliuose vadinamas ne tik genialiu karvedžiu, bet ir „efektinai veikusiu menedžeriu“) perlenkė lazda, karo išvakarėse liepės sušaudyti daugelį aukščiausio rango Raudonosios armijos vadų. Tiesa, tai visai nesuteresė akinamai balto generalisimo munduro ir né kiek nepakenkė saugumiečių valdomoje Rusijoje vėl atgimstančiam Stalino kultui, kuriuo viešai abejoti šioje šalyje darosi pavojinga.

O stai A. Hitleris, brandindamas mintis apie paulių užkaraviavimą, puikiai suprat, kad be profesionalaus ir jam ištikimo karininkų elito sių tikslų neįmanoma įgyvendinti. Būtent todėl aukščiausio rango nacių olimpe yra daug pagrįstai „karo dievai“ vadintų taktikų ir strategų, kurių sąžinių neslegia atsakomybė už žydų genocidą, bet tai, žinoma, nesulenkina jų nusikaltimų žmonijai naštos. Dauguma šių profesionalų – pavyzdžiu, tankų junginių vadas Heinzas Guderianas ir jo kolega, „Dykumų lapinu“ už pergalingus mūšius Šiaurės Afrikoje pramintas Erwinas Rommelis – karjerą pradėjo Pirmojo pasaulinio karo frontuose. Jiems Antrasis pasaulinis reiškė galimybę atsirevanšuoti už gėdingą pralaimėjimą 1918–aisiais ir vokiečių savigarbą pažeminusias Versalio sutarties sąlygas. Toli gražu ne visi šie „civilizuoto karo“ šalininkai buvo fanatikai, aklai tikintys fiureriu. Daugelis jų neslepė paniekos „išsišokėliui jefreitoriu“ ir net drėsdavo pasipriešinti vyriausiojo kariuomenės vado įsakymams, jeigu jie buvo pagrįsti vien fanatišku fiureriu užsispymimu. Stai H. Guderianas Vokietijai pralaimėjus prie Maskvos 1941 m. gruodžio mėnesį buvo atleistas, nes nepaklusno direktyvai bet kuria kaina išlaikyti užimtas pozicijas. Generolas Ernstas Udetas, legendinis Pirmojo pasaulinio karo padangių asas, savo ryšius su naciais vadino „paktu su veltiu“, bet buvo ištikimas nacionalsocialistų partijos idealams iki žūties (nusišovė 1941–ųjų lapkritį). Jis, beje, vienas pirmųjų sulaukė Vokietijos kinematografininkų pagerbimo 1955 m. suruktoje vaidybiniuje dramoje „Šėtono generolas“ (režisierius Helmutas Kautneris), tik buvo pavadinamas Hariu Ha-

„Pasipriešinimas“

rasu (jo didvyrišką portretą įkūnijo tada populiarus aktorių Curdas Jurgensas).

Kiek anksciau pasirodė britų režisierius Henry Hat-haway'aus filmas „Dykumų lapinas: Rommelio istorija“ (1951 m.), kuris prasideda nepavykusiu britų bandymu nužudyti feldmaršalą 1941–aisiais. Po šio prologo pateikiama tokia jo charakteristika (ją dalinių vadovams skaito britų karininkas): „Panašu, kad Rommelis tiesiog užbūrė mūsų karius. Bet mes per daug apie jį kalbame. Jis neturi jokių ypatingų savybių, nors privalone pripažinti, kad yra gabus ir labai energingas. Jeigu jis iš tikrųjų genijus, negalime leisti, kad mūsų kariai jį tokiu laikytų.“ Tolesni filmo įvykiai paneigia bandymą įteigtį britų kariams, kad Rommelis yra viso labo „paprastas vokiečių generolas“, o britų aktorius Jamesas Masonas kuria monumentalų idealiaus kariškio paveikslą, kurį pakartojo filme „Dykumų žiurkės“ (1953 m., režisierius Robertas Wise'as).

Neseniai per LRT matėme pernai Vokietijoje sukurta biografinę dramą „Rommelis“ (režisierius Nikolaus Steinas von Kamienski). Šiame filme aktorius Ulrichas Tukuras nacių propagandos tobulu vermachto karininku vadintą feldmaršalą vaizduoja kaip silpną ir neryžtingą žmogų, kuris nori likti ištikimas fiureriu, bet abejoja būtinybė naikinti žydų tautą ir netiki, kad ši karą naciai gali laimeti. Pagrindiniai įvykiai plėtojasi jau po Rommelio pergalingų kariūnių operacijų Afrikoje ir po to, kai 1944 m. birželio 6 d. Normandijoje išsilaipino sajungininkų kariuomenė. Rommelio gyvenimas baigėsi tragedijai. Jis įtarė dalyvavus samoksle prieš Hitlerį, ir legendinis karvedys, pasidavęs prieš jo šeimą nukreiptam šantažui, buvo priverstas nusiužudyti.

Šios dramos režisierius absolūciai teisus sakydamas, kad atėjo metas kurti objektyvius filmus apie nacių, kurie padėtū geriau suvokti žmones, tarnavusius A. Hitleriui. Toli gražu ne viskā reikia vaizduoti tik viena ryskia spalva. Tokios nuostatos laikomasi ir net devynis pagrindinius „Oskarus“ laimėjusiame filme „Anglas ligonis“ (1996 m.), sukuriamo pagal Michaelio Ondatje knygą. Rašytojas (o vėliau ir filmo autorius) visokiais būdais stengiasi suteikti kūriniui kuo daugiau paslaptingumo ir metafizinės miglos mistifikuodami kai kuriuos gerai žinomus istorinius faktus apie vengrų grafą Laslą de Almasį. Antrojo pasaulinio karo metais šis vengrų aristokratas tarnavo ir Liuftvafėje (karinėje aviacijoje), o dirbdamas nacių Abverui (karinėi žvalgybai) prisidėjo prie Rommelio pergalių Afrikoje tuo, kad sudarino dykumų žemėlapius (už tai iš „Dykumų lapino“ rankų gavo Geležinį kryžių). Vėliau šis tikrasis „anglas ligonis“ Budapešte gelbėjo žydus, po karo komunistinės Vengrijos valdžios buvo teistas už tévynės išdavimą, bet britų išgelbėtas nuo mirties nuosprendžio įvykdymo ir slaptą išgabentas į Kairą. Mirė nuo dizenterijos Zalcburgo ligoninėje 1951–aisiais.

Dauguma šių grafo Almasio biografijos faktų lieka už „Anglo ligonio“ siuzeto ribų, nes autorius laibau domina egzotiški nuotykiai ir astringa meilės istorija.

Bus daugiau

„Nemunas“ rekomenduoja

Gediminas JANKAUSKAS

Kitokio kino klube – „Bilis Eliotas“

Antradienį, birželio 11 d., Kitokio kino klube žiūrėsime jaudinančią britų režisieriaus Stepheno Daldry'o (neseniai matėme jo „Valandas“) dramą „Bilis Eliotas“.

Šis filmas gražiai pratęsia anglų kine nuo seno plėtojamas realistinio kino tradicijas, bet neapsiriboja vien sodromis tikro gyvenimo prozos scenomis. Atsispurusios nuo purvino žemės filmo autorių mintys ir emocijos pakyla į poetinių apibendrinimų dausas.

Anksti netekęs mamos vienuoliukmetis Bilis Eliotas (aktorius Jamie Bellas) lanko bokso treniruotes, bet tai daro be didelio noro. Tiesiog to nori bernuko tėvas, manantis, kad jo atžala priivalo būti „tikras vyras“, kad laikui atėjus pakieštų tėvą ir vyresnį brolių akmens anglies šachtoje. Tačiau tikrajį pašaukimą Bilis atrado vėliau. Kai pakliuvo į vaikų baletą būrelį, iš karto buvo pakerētas mažųjų „gulbių“ plastikos ir juodesių grakštumo. Tada berniukas ir nusprendė

grubias bokso pirštines iškeisti į minkštus baleto batelius. Tik ilgokai tai darė slapta nuo tėvo ir brolio.

Laimė, Bilis labai palaikė iš pažiūros šiurkštoka šokių mokytoja ir bernuko senelę. O ir kadaise rašytas mamos laiškas tik sutvirtino jo apsisprendimą. Vienas malonumas stebėti, kaip Bilis moko si šokio judesiais reikštį savo mintis ir jausmus. Na, o finalas net labiausiai sugrubusia širdį privers plakti gilaus sukrėtimo ritmu.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kai kada ir prezidentai antrą kartą užlipa ant to paties grėblio

I kitą kanalą persikėlusios ir kitu laiku rodomas rubrikos „Snubo kinas“ seansas siūlo pažvelgti į auksčiausio lygio politinio gyvenimo užkulisius. Kartą panašią situaciją „Snubo kinas“ jau rodė. Tai buvo režisieriaus Barry Levinsono filmas „Uodega vizgina šunį“, kuriame JAV Baltųjų rūmų vadovas vadintas tiesiog ponu Prezidentu, bet žiūrovai iš šio politinio pamfleto konteksto suprato, kad autoriai turi omeny Billą Clintoną.

Filmo „Frostas prieš Niksoną“ (penktadienis, 22.50 val., TV1) kūrėjams panašios Ezopo kalbos griebtis nereikia. Jie jau pavadinime aiškiai įvardija abu pagrindinius herojus.

Pagal Peterio Morgano pjesę sukurto filmo „Frostas prieš Niksoną“ istorija prasideda 1974 m. ivykiu, nulėmusių trisdešimt septintojo JAV prezidento likimą, priminimu. Tuo pat metu visai kitame pasaulio krašte, Australijoje, TV ekranuose spindėjo britų žurnalisto Davido Frosto žvaigždė. Jis buvo vadinamas „baltuoju riteriu“ ir neturėjo jokių politinių įsitikinimų, net niekada iki tol nebalsavo. Frosto (aktorius Michaelas Sheenas) pranašumas tas, kad jis puikiai suvokė televizijos galimybes. Suprates, jog paskutinių prezidento pasiskymų žiūrejo 400 milijonų žmonių, žurnalistas ēmė veikti. Vienam britų TV kanalui jis pasiūlė organizuoti milžinišką interviu su Nixonu (ji suvaidino Frankas Langella).

Keista, kad Nixonas nesuprato, jog antrą kartą lipa ant to paties grėblio. Juk jis tik dėl TV pralaimėjo finalinius debatus Johnui Kennedy'ui. 1977 m. Frosto ir Nixono dvikova TV eteryje pademonstravo panašų jėgų santykį. Ir nors Frostui savo misijos pabaigoje pavyko iš Nixono išpešti apgailestavimą ir net atsiaprūdyti, filmas yra apie totalią šou verslo pergalę prieš gyvenimą. Panašu, kad šio modernaus Galijoto nugalėti neimanoma.

Apie labai dramatiškus politinius ivykius pasakoja ir vokiečių režisieriaus Uli Edelio filmas „Baaderio – Meinhof komplexas“ (penktadienis, 0.25 val., BTV).

Dabar mažai kas prisimena du jaunus vokiečius Ulrike Meinhof ir Andreasą Baaderį, o aštuntojo dešimtmecio Vokietiją tiesiog drebino jų vardai ir darbai. Mat šie radikalų nacių kartos vaikai dalyvavo pogrindinės Raudonosios armijos frakcijos (RAF) veikloje ir organizavo placią skambėjusius teroro aktus. Bombų sprogimai, jų manymu, buvo nukreipti į naujajį fašizmo veidą – Amerikos imperializmą, remiamą tų respektabilių vokiečių, kurių dauguma turėjo nacistinę praetit. Naujieji revolucionieriai tokiais metodais tikėjos sukurti humaniškesnę visuomenę.

Dar dabar Vokietijoje ši tema nepaprastai skaudi. Tuo svarbiau konstatuoti, kad pagal Stefano Austo knygą sukurto filmo autorai nespekuliuoja šiuo metu populiaria tarptautinio terorizmo tema, o stengiasi pažvelgti giliau. Jie (kaip ir teroristus medžiointis Vokietijos policijos vadas Horstas Heroldas) puikiai supranta, jog Ulrike Meinhof ir Andreasas Baaderis – tik visų matoma ledkalnio viršūnė.

Dar vienas biografinis filmas „Mis Poter“ (šeštadienis, 15.00 val., Lietuvos ryto TV) su politika neturi nieko bendra. Cia populiarūs aktorių Renee Zellweger vaidina pasakų knyginių išgarsėjusią britę Beatriks Poter. XX a. pradžios Londone kartu su turtingais tėvais gyvenančios Beatriks yra vis dar netekėjusi panele. Praktiškiems tėvams dukros užsiėmimas visai nepatinka, o ji atkakliai viliasi, kad kada nors sutiks žmogų, kuris norėtų jos parašytas ir gražiausias gyvūnėlių paveikslėliais iliustruotas knygeles išleisti į pasaulį. Gal šias svajones pavers realybė kartą sutiktas patyrusiu leidėjų brolis Normanas?

Kriminalinio kino gerbėjų démesio turėtų sulaukti režisieriaus Tony Scotto veiksmo trileris „Dežavu“ (šeštadienis, 21.00 val., TV3). Prancūzišką terminą „Deja vu“ mokslininkai vadina „apgaulinga atmintimi“. Kuo ji susijusi su filmo siužetu, paaikiėja ne iš karto. Tirdamas laivo susprogdinimo bylą specialusis policijos agentas Dagas Karlinas susipažista

su pirmaisiais įkalčiais. Svarbiausias jų – jaunos moters kūnas. Traumos ir nudeginai liudija, kad ji – sprogimo auka, tik buvo surasta anksciau, nei susprogdintas laivas.

Toliau – dar gražiau. Tyrimui bus pasitelkti moderniausia palydovinio sekimo programa, kurios informacija dėl milžiniško apkrovimo vėluoja keturias paras. Vadinas, yra teorinė galimybė užbėgti įvykiams už akių...

Dar vieną kriminalinį siužetą pamatysime veiksmo komedijoje „Netikėta sekme“ (sekmadienis, 22.15 val., LNK). Neišskiriami bičiuliai Melas, Sisko, Vincas, Gampas ir Krančas – iš pažiūros labai mieli vaikinai. Bet iš tikriųjų visi jie – samdomi žudikai. Vienas draugelių pasiūlo genialų planą, kaip greitai uždirbti milijoną dolerių. Tereikia pagrobti japonų verslininko dukrą ir pareikalauti išpirkos.

Veiksmo dramos „Armagedonas“ (sekmadienis, 19.30 val., TV3) pagrindą sudaro visai ne iš piršto laužta situacija, bet ją režisierius Michaelas Bay'us nukreipia į fantastinio kino orbitą. Milžinišku greičiu prie Žemės skrieja didžiulis asteroidas. Jeigu jis trenksis į mūsų planetą, visa gyvybė bus sunaikinta. Nuo tokiuose pabagigų varianto žmoniją gali išgelbėti tik... patyrę naftininkai, kurie ryžtusi atvirame kosmose sutikti mirtiną priešą ir ten jis susprogdinti į smulkiausius gabalėlius. Nemokslinės fantastikos mėgėjams ir Bruce'o Williso gerbėjams tikrai patiks.

Filme „Apie Šmitą“ (sekmadienis, 0.05 val., LNK) susipynę rimti, juokingi ir graudūs dalykai, nes autoriai pasakoja apie netikėtai žmones užklumpantį senatvę. Ilgaamžis vienos draudimo kompanijos tarnautojas Vorenas Šmitas (aktorius Jackas Nicholsonas) jis klastą pajunta tą dieną, kai darbo vietėje iškilmingai palydimas į pensiją. Atsitsokėjus nuo šoko Vorenas prisimena dabar galis įgyvendinti su žmona visą gyvenimą puoselėtą svajonę nuosavu treileriu pakeliauti po Ameriką.

22 Kampus

6 d., ketvirtadienį, 18 val. Rūtos salėje – renginys, skirtas Valstybinei Švedijos dienai. I dalis – šokio trupės „E=mc2“ (Švedija) spektakliai „Lūžis“ ir „Skoreografi“. Choreografas Gun Lund (Švedija); II dalis – Kauno šokio teatro „Aura“ spektaklis „1863“ Choreografas Feren Feher (Vengrija). Renginio trukmė – 1.25 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

7 d., penktadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Ivan Turgenev „Mėnuo kaime“. Drama. Režisierius Valius Tertelis. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 20, 30 Lt.

8 d., šeštadienį, 18.30 val. premjera! Didžiojoje scenoje – John Patrick „Mūsų brangioji Pamela“. Dvių dalių komedija. Režisierius Algirdas Latėnas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 20, 30, 50, 60 Lt.

9 d., sekmadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Juozo Tumo-Vaižganto „Žemės ar moters“. Komedia. Režisierius Tomas Erbréderis. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

11 d., antradienį, 18 val. Rūtos salėje – LMTA Teatro ir kino fakulteto I kurso vaidybos specialybės magistrantų spektaklis: Antonio Čechovo „Ivanovas“. Drama. Režisierė Silva Krivickienė. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

12 d., trečadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Aušros Marijos Sluckaitės „Balta drobulė“. Drama pagal Antaną Škėmą. Režisierius Jonas Jušrašas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 10, 30, 40 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina Tiketa.

Kauno kamerinis teatras

6 d., ketvirtadienį, 18 val. Dovilės Zelčiūtės „Kūno vartai“. Retroetiudai. Režisierė Agnė Diltė. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kainos – 20, 25 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina Bilieta.lt ir Bilietai.pasaulis.

Kauno valstybinis lėlių teatras

8 d., šeštadienį, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – „Kiškis drąsuolis“. Spektaklis – žaidimas, kurį padeda kurti vaikai. Nuo 3 m. Režisierius Andrius Žiurauskas. Bilieta kaina – 8 Lt.

9 d., sekmadienį, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – „Svečiuose pas Skudurių Onutę“. Teatralizuotas renginys. Nuo 3 m. Vėdėja Elena Žekienė. Bilieta kaina – 8 Lt.

11 d., antradienį, 18 val. Egidijaus Bavikino koncertas „Tarp klasikos ir džiazo“. Bilieta kaina – 43 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina Bilietai.pasaulis.

12 d., trečadienį, 19 val. Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žiurkės iki žalios žvaigždės“ (N-16). Režisierius Darius Rabašauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kainos – 25, 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina Tiketa.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

9 d., sekmadienį, 12 val. Nerijaus Juškos baletu mokyklos ir Lietuvos baletu žvaigždžių koncertas „Divertimento“. Bilieta kainos – 10, 20 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14 val., 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

XVIII Pažaislio muzikos festivalis

7 d., penktadienį, 18 val. Liuteronų bažnyčioje – „Kartu...“ Duetas „Together“: Agnė Doveikaitė-Rubinė (smuikas), Danielius Rubinas (kontrabosas). Programoje: Rodolphe Kreutzer, Reinhold Gliere, Tadas Žukauskas, Jules Massenet, Franz A. L. J. Keyper, Vilnizio Mezza. Bilieta kaina – 12 Lt.

8 d., šeštadienį, 16 val. Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje – „Išstikimybė“. Trio „Claviola“: Jurgis Juozapaitis (altas), Vytautas Giedraitis (klarnetas), Ugnė Antanavičiūtė (fortepijonas). Eiles skaitys aktorius Vytautas Rumšas. Programoje: Robert Schumann, Jean Francaix, Vytauto Germanavičiaus, Jurgio Juozapaičio, Max Bruch kūriniai ir Vinco Mykolaičio-Putino, Maironio, Justino Marcinkevičiaus eilės. Bilieta kaina – 20 Lt. Bilietai skaičius ribotas.

9 d., sekmadienį, 19 val. Jachtklube – Johann Strauss muzika ant vandens. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Juozas Domarkas). Solistai: Kristina Zmaišaitė (sopranas), Edmundas Seilius (tenoras). Dirigentas Juozas Domarkas. Koncertą ves muzikologas Viktoras Gerulaitis. Bilieta kaina – 20 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VI 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina Tiketa.

6 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Prie molberto“: „Po tévo stogu“ (portretas). Veda dailininkas Gvidas Latakas.

8 d., šeštadienį, 15 val. KTKC – paskaita „Vystymosi dėsningumai. Darnos ir anomalinės civilizacijos“. Lektorius Aleksandras Žarskus.

10 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: koniažo technika. Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė.

11 d., antradienį, 18 val. KTKC – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: tekstileis gaminiai. Veda Daiva Vainauskienė.

6 d., ketvirtadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) vyks poeto Sigito Gedos atminimo vakaras, skirtas 70-mečio jubilejui. Dalyvaus aktorė Virginija Kochanskytė, Kauno folkloro ansamblis „Gadula“ (vadovas Andrius Morkūnas), rašytoja Aldona Ruseckaitė, muziejinių Albina Protienė. Prieš renginį kviečiame aplankyt parodą „Mano galvo plasta varnėnas“.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a.13, Kaunas) šiuo metu veikia parodos:

„Maironis ir jo epocha. ...palieku visą mano jundomajį turtą“;

„Mano galvo plasta varnėnas“ (Sigitui Gedai – 70);

Fotografijų paroda „2013 metų jubiliatai“; Fotografijų paroda, skirta Poezijos pavasariui.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

10 d., pirmadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – renginys iš ciklo „Salvete, juvenes“: Kotrynos Šešelgytės akvarelės darbų parodos „Iš svetur“ atidarymas. Renginį ves Zigmantas Devižis. Vakaro programoje koncertuos Dalia Šešelgiénė (smuikas), Saulė Lapėnaitė (fortepijonas).

12 d., trečadienį, 17.30 val. rašytojo, Lietuvos edukologijos universiteto Lietuvių ir lyginamosios literatūros katedros profesoriaus, Lietuvos mokslo akademijos tikrojo nario Vytauto Martinkevičiaus 70-mečio vakaras „Gegužės (28 d.) Žodinės“. Jose bus galima išgirsti: 538 žodžius iš Jubiliato „Gabatos knygos“ (skaitys Paulius Šironas), Valentino ir Vytauto pašnakesį „Iš Jerubiškių – į Guilius“, trumpus pašnekovų atsakymus į greitus klaušytų klausimus pašnakesio tema ir vieną kitą Jubiliato išpažinimą. Žodinėse ketina kalbėti rašytojai Petras Bražėnas, Viktorija Daujotytė ir Jonas Mikelinskas. Vakaro vedėjas literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

8 d., šeštadienį, 18 val. Muzikos valanda Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčioje – Aleksandro Isakovo koncertas. Bilieta kaina – 15 Lt, moksleiviams, studentams, neigaliems ir seniorams su pažymėjimais – 10 Lt. Bilietai parduodami prieš koncertą renginio vietoje.

6 d., ketvirtadienį, 16 val. M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejuje (K. Petrausko g. 31, Kaunas) – renginys, skirtas S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio per Atlantą 80-osioms metinėms paminėti: parodos atidarymas, dokumentinio filmo „Lituanicos“ didvyriai amžinai gyvi“, kuriamate pateiki istoriniai kadrai, įamžinti dar nežinomi pasakojimai apie Lietuvą išgarsinus skrydį, peržiūra. Apie istorinį skrydį papasakos Lietuvos aviacijos muziejaus muziejininkas Robertas Januškaitis. Renginys nemokamas.

6 d., ketvirtadienį, 17 val. Kauno pilyje (Pilies g. 17) – tapytojo Virginijaus Kašinsko personalinės tapybos parodos „Tautoraštis“ atidarymas. Parodos atidarymo metu Kauno pilies lankymas nemokamas. Paroda veiks iki liepos 16 d.

6 d., ketvirtadienį, 17 val. A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejuje (V. Putvinskio g. 64, Kaunas) – Kęstučio Palioko (1933–1978) parodos, skirtos dailininko 80-mečiui atidarymas. Paroda veiks iki liepos 7 d.

8 d., šeštadienį, 12 val. Kauno miesto muziejuje (M. Valančiaus g. 6) – „Linksmadienis“ (linksmasis šeštadienis): edukacinė programa „Miesto herbas“ apie Kauno miesto heraldiką, Valentino Seliugino medžio darbų paroda „Istorija medyje“ apie LDK antspaudus ir herbus, miesto herbo lipdymas iš molio. Išankstinė registracija tel. (8 37) 208 220, el. p. edukacija.kmm@gmail.com.

10 d., pirmadienį, 10-19 val. Kauno apskrities archyve (Maironio g. 28 B, Kaunas) – atvirųjų durų diena. Apsilankiusieji galės tiesiogiai susipažinti su archyvu, jo vykdoma veikla, struktūriniais padaliniuose, saugyklose saugomais dokumentais. Tą dieną lankytojai kviečiami ir į gyvosios istorijos pamokas – jie turės galimybę aplankytį archyve eksponuojamą parodą „1863 metų sukiliamas archyvų dokumentuose“, susipažinti ir su archyve saugomais Lietuvos sąjūdžio Kauno skyriaus dokumentais. Ekskursijos bus organizuojamos 10, 12, 14, 16 ir 18 val. Pageidautinė išankstinė registracija tel. (8 37) 20 76 96.

Birželio 6 d., ketvirtadienį, 13 val. Rokiškio Šv. Juozapo koplycioje – Liudo Dovydėno literatūrinių premijos iškilmės. Svečiuose: premijos mecenatas, fotomenininkas Jonas Dovydėnas, rašytojas, nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Donaldas Kajokas, poetas ir vertėjas, nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas, Lietuvos rašytojų sąjungos pirmiinkinas Antanas A. Jonynas, poetė ir vertėja Erika Drungytė, literatūrologė Donata Maitaitė, poetė, prozininkė ir vertėja Birutė Jonuškaitė, poetas ir savaitraščio „Nemunas“ vyr. redaktorius Viktoras Rudžianskas, prozininkas ir žurnalo „Metai“ vyr. redaktorius Danielius Mušinskas, „Tyto alba“ leidyklos atstovai. Programoje: Rokiškio Rudolfo Lymano muzikos mokyklos smuikininkų ansamblis (vadovė Laima Kanopienė), solistė Asta Vajegienė, aktorė Olita Dautartaitė. Paroda „Mintis gražiausia – išlenkta kaip burė“ (Viešoji biblioteka, Nepraklausomybės a. 16). Rengėjai: Lietuvos rašytojų sąjunga, Rokiškio rajono savivaldybės Juozo Keliuočio viešoji biblioteka.

Meninė ir muzikinė akcija „Atverk langus – PENKTADIENIS!“

Birželio 7 d.

17.30–18 val. Kauno pučiamųjų instrumentų orkestro „Ažuolynas“ (dirigentas Ričardas Kukulkis) eisenai Laisvės aleja nuo Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios iki Muzikinio teatro sodelio.

18–18.08, 18.30–18.38, 19–19.08 val. Kauno vaikų ir jaunimo šokių teatro „Gigelė“ (vadovė Zita Vaškelienė) pasirodymai prie Danieliaus Dolskio skulptūros ir fontano.

18.10–19 val. „Brass trio“: Arvydas Valatkevičius (valtorna), Valentas Marozas (trombonas) ir Sergijus Kirsena (tuba) koncertas vienbučio „Hotel Kaunas“ kavinės lauko terasoje (Laisvės al. 79).

19.10–19.30 val. Aušros Lukoševičiūtės (fleita) ir Aušros Gelusevičienės (fortepijonas) koncertas restorano „Miesto sodas“ lauko terasoje (Laisvės al. 93).

19.30–20 val. dueto „Ardor“: Dainius Veršulis (violončelė) ir Julija Juknaitė (fortepijonas) koncertas restorano „Miesto sodas“ lauko terasoje (Laisvės al. 93).

Mirus rašytojui
Kaziui PAULASKUI,
nuoširdžiai užjauciamame velionio šeimą
ir artimuosiems.
Lietuvos rašytojų sąjunga

Nuoširdžiai užjauciamame rašytoją
Julių Kelerą dėl brolio mirties.
Lietuvos rašytojų sąjunga

In memoriam

KAZYS PAULASKAS

1934 01 07–2013 06 02

Lietuvos rašytojų bendrija patyrė dar vieną netekį – birželio 2 dieną, eidamas aštuoniasdešimtmetis metus Panevėžyje mirė prozininkas, vienas iš nedaugelio lietuvių fantastinės literatūros autorų, Lietuvos rašytojų sąjungos narys nuo 1987 metų Kazys Paulauskas.

Kazys Paulauskas gimė 1934 metų sausio 7 dieną Tauragėje. 1952 metais išstojo į Vilniaus pedagoginių institutą, kurį baigė įgydamas anglų kalbos mokytojo kvalifikaciją ir nuo 1956 metų mokytojavo įvairiose Panevėžio mokyklose, dėstė filosofiją KPI Panevėžio vakariame fakultete.

Literatūrinį darbą pradėjės 1965 metais, rašytojas išleido keliolika apysakų bei romanų ir knygų, skirtų jaunimui ir vaikams. Rašytojas debiutavo fantastine apysaka „Dorado“ (1971), vėliau išleido to paties žanro kūrinius „Argonautų laivas“, „Saulės sūnus“, „Deimo efektas“. Jau Nepraklausomoje Lietuvoje pasirodė jo mokslinės fantastikos romanai „Laukesos aitvaras“, vėliau sekė ir mokslo populiarinimo knygos, ir įvairias istorines ir šiandienos moralės temas užgriebiantys romanai – apysaka „Akmenuotame Letos krante“, romanai „Bégančioji ledo lytimi“, knygos „Bermudų trikampio paslaptyss“, „Pasaulio paslaptyss: faktai, kontaktai, katastrofos, prognozės, mišlės“ bei „NSO kasdienybė: įvykiai, pranešimai, hipotezės“, vėlesnieji romanai „Lėlytė“ (2004), „Ištikimybė S“ (2007), „Sibiro valonų romanai“ (2009), „Kunigo Bronislovo kosminė odiseja“ (2011), „Kazanauskas (Casanova)“ (2013).

Kazys Paulauskas buvo vienas iš mokslinės fantastikos pradininkų ir reikšmingiausių jos atstovų lietuvių literatūroje, šiame specifiniam žanre gebėjęs gyvu žodžiu pertiekti ne tik tai įdomios aplinkos koloritą, bet ir gana originalius charakterius, psychologinę personažų paletę, vidinius asmenybės konfliktus. Paskutiniuosiuose romanuose, atsigréždamas į netolimą praetitį, kalbėjo ne tik apie to meto žmonėms tekusius išbandymus ir kančias, bet ir pasiaukojamą meilę, o vaizduodamas dabarties Lietuvos gyvenimą, reliatyvistinę herojų moralę, nevengė ir kritiškų spalvų.

Kolegų atmintyje Kazys Paulauskas išlikis kaip tolerantiškas, supratinis žmogus ir kaip kuklus, bet savitas ir įdomus kūrėjas.

Lietuvos rašytojų sąjunga

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujinė redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakučiūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistikė)

Aldona Žemaitytė (publicistikė)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Neringa Butnoriūtė (apžvalgos, korektūra)

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

SPAUDOS, RADIVO IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 14730001002256121 — einamoji saskaita;
LT 09730001002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt

Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Festivalio „Senamiesčio žiogas 2013“ atidarymas

Septintą kartą į Kauną sugrįžta jau tradicinis dainuojamosios poezijos festivalis „Senamiesčio žiogas“. Vasarą vyks penki festivalio renginiai, organizuojami Ryšių muziejaus kiemelyje „837“. Per septynerius metus festivalis tapo vienu didžiausių dainuojamosios poezijos renginių, sutraukiančiu daug gyvos muzikos gerbėjų.

Birželio 8 d. 19 val. – festivalio atidarymo renginys. Pirmajame koncerte pasirodys:

- Aidas GINIOTIS – „Keistuolių teatro“ aktorius, teatro laboratorijos „Atviras ratas“ įkūrėjas, režisierius, kompozitorius ir vienas žymiausių bardų Lietuvoje. Jis su festivalio klausytojais sveikinsis jau septintus metus iš eilės. Koncerte skambės autorinės atlikėjo dainos, bardų šlagrai bei visiems gerai žinomas dainos iš „Keistuolių teatro“ spektaklių, tad neabejotina, kad džiaugsis, dainuos ir linguos ir mažieji, ir vyresni klausytojai.

- Ieva NARKUTĖ – jauna, tačiau stulbinamai talentinga dainuojamosios poezijos atlikėja. Jau dešimt metų dainas kurianti Ieva iki filmo „Tadas Blinda. Pradžia“ premjeros buvo žinoma tik nedideliam būriui dainuojamosios poezijos gerbėjų, o pasirodžius dainai „Raudoni vakarai“, apie dainininkę sužinojo ir ją pamilo visa Lietuva. I. Narkutė „Senamiesčio žiogas“ klausytojus savo dainomis džiugina nuo pirmųjų festivalio dienų.

- Vincent LONG – dainų autorius ir atlikėjas iš Didžiosios Britanijos ir Vokietijos, kuris festivalio žiūrovams pristatys šių šalių dainuojamosios poezijos žanro tradicijas. Ikvėptas tokią atlikėjų, kaip Woody Guthrie'as, Bobas Dylanas, Leonardas Cohenas, Bonas Iveris, autorius kuria folkmuziką, susipynusią su *indie* motyvais.

- Stefan RAUSCH – dainų autorius ir atlikėjas iš Austrijos. Ypač puoselėdamas savo šalies folkmuziką, jis nusprendė keliauti po pasaulį ir pasidalinti savo kūryba su kitų kultūrų klausytojais. Abu užsienio svečiai pažadėjo, kad koncerto metu klausytojams padovanos keletą kartu atliekančių dainų.

Tradiciškai festivalio renginiai puošiami įvairiomis jaunuju menininkų parodomis. Atidarymo metu kiemelį dabins juvelyrikos darbų paroda, o „Mažojo dailininko dirbtuvėlė“ kvies pačius mažiausius lankytojus, 3–7 m. vaikučius, pasidaryti stebuklingus vasaros paukštelius koliažo technika.

„Senamiesčio žiogas“ vėl laukia visų, kurie pasisiilgo dainų su šypsenomis, vaikiško nuoširdumo, senamiesčio pavėsio, gitarų muzikos skambėsiu, vakarojimo tradicijos ir muzikos su tikrais tekstais.